د سینګاپور داستان

Ketabton.com

دري ژباړه او لنډيز: محمود کرزی

پښتو ژباړه: امېد حيران

۱۳۹۴ لمريز کال

(c) ketabton.com: The Digital Library

د سینګاپور داستان

(د لي کووان یو خاطرې)

اخیستنه او ترتیب:

محمود کرزی

ژباړن:

امېد حیران

۱۳۹۴ل کال

(c) ketabton.com: The Digital Library

بسم الله الرحمن الرحيم

کتاب پېژندنه:

د کتاب نوم: د سینګاپور داستان

اخیستنه او ترتیب: محمود کرزی

ژباړن: امېد حیران

خپرندی: د افغانستان ملي تحریک، فرهنګي څانګه

وېبپاڼه: www.melitahrik.com

ډیزاینګر: ضیاء ساپی

پښتی ډیزاین: فیاض حمید

چاپشمېر: ۱۰۰۰ ټوکه

چاپکال: ۱۳۹۴ ل کال/ ۲۰۱۵م

د تحریک د خپرونو لړ: (۶۰)

یادونه: د چاپ حقوق له ملي تحریک سره خوندي دي او د کتاب د محتوا مسولیت لیکوال پورې اړه لري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

لړلیک

سرلیک **مخ**

پېژندنه..۱
هغه لاره چې باید په یوازېتوب سره ترسره شوې وای...........۳
انګلستان خپل ځواکونه اوباسي..........................۱۳
د پیسو مالي مرکز جوړول..............................۱۶
د کارګري ټولنو د مرستو جلبول........................۴۴
منصفه ټولنه، نه جیره خوړونکې ټولنه....................۴۹
تقاعدي حقونه..۵۴
په غرب کې د رفاهي پروګرامونو لګښتونه..................۵۸
د سینګاپور سیاستونو خلک ډېر کار ته وهڅول...............۵۹
سینګاپور دیوه نړیوال سوداګریز او اقتصادي مرکز په توګه......۶۴
د ښارونو سرسبزه (شنه) کول..........................۶۵
مطبوعات او بهرنۍ ګټې...............................۶۸
ټولیزې رسنۍ..۷۴
فیلیپیني رسنۍ.......................................۸۳

(c) ketabton.com: The Digital Library

د تحریك یادښت

د افغانستان ملي تحریك د (۱۳۹۳ ل) کال په پیل کې له خپلو ګرانو هېوادوالو سره ژمنه کړې وه چې د دې کال په بهیر کې به (شل عنوانونه) بېلا بېل دیني، علمي، ادبي او ټولنیز اثار خپلې ټولنې ته وړاندې کوي. ملي تحریك دا ژمنه د یاد کال د کب پر (۲۸)مه نېټه پوره او د یوې پرتمینې غونډې په ترڅ کې یې شل عنوانونه علمي اثار هېوادوالو ته وړاندې کړل. ملي تحریك په یاده غونډه کې ژمنه وکړه چې د (۱۳۹۴ ل) کال په بهیر کې به انشاء الله د خدای (ج) په نصرت ټول ټال سل (۱۰۰) عنوانه بېلابېل علمي اثار ټولنې ته وړاندې کوي. طبیعي خبره ده چې دا اسانه کار نه دی، ډېر زیات زیار او زحمت ته اړتیا لري، خو ملي تحریك ټینګ هوډ کړی چې خپله دا ژمنه به هم د تېرې ژمنې په څېر عملی کوي. دا اثر چې ستاسو په لاس کې دی د همدې (سل عنوانونو) ژمنه کړو اثارو له جملې څخه دی، چې د چاپ جامه اغوندي. ملي تحریك هیله لري چې له دې اثر څخه به زموږ هېوادوال په زړه پورې ګټه پورته کړي. ملي تحریك له ټولو هغو لیکوالو، ژباړونکو، سمونچارو، مالي او معنوي مرستندویانو او چاپ چارو څخه چې ددې اثارو د چاپ په دې ټول بهیر کې یې یو بل سره مرسته او ملګرتیا کړې او دا فرهنګي بهیر یې بریالی کړی، د زړه له کومې مننه کوي او کور ودانی ورته وایي.

د هېواد د فرهنګ د ښېرازۍ په هیله

د افغانستان ملي تحریك فرهنګي څانګه

(c) ketabton.com: The Digital Library

د سر خبرې

کله چې مې د سينګاپور داستان ټول کتاب مطالعه کړ، نو رښتيا وو ايم ډېر جالب، ګټور او نادر کتاب و، سمدستي مې يې د پښتو ژباړې تکل وکړ. نوموړی کتاب اصلي په انګليسي ليکل شوی دی چې په دري ژبه ژباړل شوي کتاب څخه ښاغلي محمود کرزي اقتباس کړی او ما هم دغه اقتباس شوی کتاب پښتو ژبې ته وژباړه.

د سينګاپور داستان کتاب ليکوال د نوموړي هېواد د بنسټګر او لومړي ولسمشر لي کووان يوو دی، په ياد کتاب کې د نوموړي يادېزې او خاطرې ليکل شوي چې د خپلې ولسمشرۍ پرمهال يې ليکلي دي، پدې کتاب کې د نوموړي اقتصادي طرحې، د فساد پرضد مبارزه، د اقتصادي مافيا له منځه وړل او په نوموړي هېواد کې د رسنيو، روغتيا، کرنې، ښاري ښکلا، ملت جوړونه او نورو مسايلو په اړه د نوموړي بريالۍ طرحې او خاطرې ليکل شوي پدې کتاب کې دا هم ليکل شوي چې نوموړي څنګه وکړای شول سينګاپور د يوه تش ډاک څخه د نړۍ پر مهم سوداګريز، اقتصادي، پولي او ترانيتي هېواد بدل کړي.

پدې کتاب کې دا هم ليکل شوي چې دداسې يوې ټولنې څخه ملت جوړ کړي چې د بېلابېلو مذهبونو، ډلو او متفاوتو کډوالو څخه جوړ

(c) ketabton.com: The Digital Library

شوي وي لکه د هندوانو ، چينايانو ، برتانويانو ، اندونيزيايانو او هالنډيانو څخه تشکليل شوي هېواد يې د يوه موټي ملت په توګه جوړ کړ.

دا کتاب د افغانستان د اوسنيو حالاتو لپاره يوه ښه نسخه ده چې زموږ سياسيون يې پلي کړي، چې څنګه وکړای شي زموږ ملي ګټو ، ملي ارزښتونو ، اقتصادي خپلواکۍ، ځمکنۍ بشپړتيا او ملي حاکميت تامين کړي.

زه د قدرمن استاد ښاغلي پوهنوال محمد اسمعيل يون څخه ډېره مننه کوم چې د نوموړي کتاب د چاپ په برخه کې يې لازمې شونتياوې برابرې کړي او په غوره بڼه يې چاپ کړ، همدارنګه د قدرمن ملګري ښاغلي فياض حميد نه ډېره مننه کوم چې د کتاب پښتۍ يې په خپلو ګوتو ډيزاين کړه او د درونډ ملګري ښاغلي ضياءالرحمان ضياء نه هم ډېره مننه کوم چې د کتاب د متن په ډيزاين کې يې خپل مخلصانه کار ونه سپموه، يوه نړۍ منندوی يم. زه نورې خبرې نه اوږدوم تاسو ته د کتاب د لوستو بلنه درکوم.

درنښت

امېد حيران

پلازمېنه کابل

(c) ketabton.com: The Digital Library

پېژندنه

هغه کتاب چې د ځينو مطالبو خلاصه يې دلته وړاندې کېږي، د ډېرو لوړو او ځيرکو کړندلارو درلودونکی دی چې د سينګاپور د پېژندل شوي رهبر ښاغلي لي کووان يو (په ۱۹۲۳ سپټمبر په ۱۲ زېږېدلی) د اقتصادي او ټولنيز پرمختګ د تامين په موخه طرحه او وړانديز شوی.

دا کړندلارې د ستونزو لپاره ګټورې حل لارې وړاندې کوي، چې يو وخت د سينګاپور خلک ورسره ښکېل وو. د ښاغلي (يو) دا کتاب ډېر ښکلی او ډېر په زړه پورې او د لوستو وړ کتاب دی، دا کتاب د تازه او نوښتګرو مفکورو څخه ډک دی، چې د اقتصادي او ټولنيزو ستونزو او شاتګ طرحه شوی او د خپله د ښاغلي (يو) له خوا په عمل کې پلی شوی.

د ښاغلي يو کتاب له شک پرته د هغو خلکو لپاره ګټور او اړين دی چې د هغوی موخه د انکشافي لارو پلټل وي چې د کلتور، عادتونو، تاريخ او د ټولنې ټولنيز جوړښت سره سمون وخوري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغه څه چې دلته لولئ، ځيني مفکورې او کړنې دي چې د ښاغلي يو په کتاب کې تر بحث لاندې نيول شوي او په عمل کې د هغوی پلي کول د سينګاپور د چټک پرمختګ يې رامنځه کړی.

د ښاغلي لي کووان يو افکار او برياليو کړندلارو د دريمې نړۍ د ډېرو رهبرانو پام ځانته اړولی دی او په ځانګړې توګه ختيځو اسيايي هېوادونو کې پلي شوي دي. پدې ډول چې دا انکشافي کړندلاره يوه غوره بېلګه او موډل دی چې د اقتصادي او ټولنيزو پرمختګونو لپاره يې د جنوبي اسيا هېوادونو لپاره وړاندې کړی. د لي کووان يو ځينې ستراتيژۍ چې د سينګاپور او سنې پرمختګ هغه ته منسوبېږي په لاندې ډول وړاندې کېږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغه لاره چې باید په یوازېتوب سره ترسره شوې وای

داسې اثار او کتابونه شته دي چې د ماشیو جوړولو، ماشین جوړولو یا د کتابونو لیکلو طریقې انسانانو ته زده کوي. خو ما په ټول ژوند کې داسې کتاب نه لوستی او نه لیدلی چې خلکو ته د ملت جوړونې لاره وښيي، هغه هم داسې ملت چې له بېلابېلو ډلو لکه، چیني کډوال، برتانوي هندوان، اندونیزیایان او هالنډیانو څخه جوړ شوی وي. همدارنګه ما تراوسه داسې کتاب نه دی لیدلی چې د داسې خلکو لپاره د ګټې وټې چل وښيي چې پخوانی حیثیت د سوداګریز بندر په توګه له لاسه ورکړی وي او د لوږې له ګوابښ سره مخ وي.

ما هېڅکله انتظار نه درلود چې په ۱۹۶۲ کال، د ۲۲ کلنۍ په عمر به د خپلواک سینګاپور مسوولیت او د دوه میلیونو نفوسو زیمه واري په غاړه واخلم. له ۱۹۵۹ کاله څخه هغه وخت چې ۳۵ کلن وم، د سینګاپور د خپلواک دولت

(c) ketabton.com: The Digital Library

لومړی وزیر وم. موږ په ۱۹۶۳ د مالیزیا فدراسیون سره یوځای شوو، خو ډېر ژر د سینګاپور او فیډرالي حکومت ترمنځ د اساسي نظرونو اختلاف راغی، دا چاره ددې سبب شوه چې یو ناڅاپه د ۱۹۶۵ کال په اګسټ کې د یوه خپلواک دولت په توګه رامنځته شو او د پرمختګ ستونزمنه لار او د بې وزلۍ څخه په یوازې ځان ووځو.
زموږ څخه وغوښتل شو چې مالیزیا پرېږدو او خپل نوی برخلیک پخپله وټاکو، دې وخت کې ډېرې ستونزې زموږ پر مخ پرتې وې او زموږ بقا یو ناشونی ښکارېده، سینګاپور یو طبعي هېواد نه وو؛ زموږ مملکت داسې پخپله مو رامنځته کړی و او د تاریخ په اوږدو کې مو د نورو هېوادونو تر قلمرو لاندې ګڼل کېږدو، موږ یوازې هغه هېواد و چې انګلستان د خپل سوداګریزو توکو د بندر په توګه رامنځه کړی و او د خپلې نړیوالې سوداګرۍ د یوځای کېدو د ټکي په توګه ګټه اخیسته، دا هغه جزیزه وه چې موږ ته ډېره نیمګړې په میراث پاتې وه، دا ځکه په حقیقت کې هغه زړه و چې بدن یې زموږ په اختیار کې نه و.

زموږ د خپلواکۍ نه وروسته مطبوعاتي تبصرې د بدبینۍ او ناهیلۍ نه ډکې وې او دې کار زه ډېر زورولم. یوه لیکوال د مستعمرو څخه د انګلیستان وتل د روم امپراتورۍ د نزول سره پرتله کول، چې د مستعرو څخه د رومي ځواکونو د وتلو نه وروسته هلته نظم خراب، بې قانوني او ګډوډي رامنځته شوه او وحشي قومونه پر امپراتورۍ مسلط شول.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دینین وارنر په ۱۹۷۵ نېټه په Sydney Morning Herald کې داسې ولیکل" یو خپلواک سېنګاپور درې کاله مخکې د پاتې کېدو وړ نه وو. هېڅ داسې نښه نښانه نه وه چې سېنګاپور دې د پاتې کېدو قابلیت ولري.

" ریچارډ هیو په ۱۹۷۵ کال د اکسټ په ۲۲ نېټه په London Sunday Times کې داسې ولیکل (که د برتانیې هغه چې ۱۰۰ میلیونه پونډه لګښت لري بندې شي، د سېنګاپور اقتصاد به سقوط وکړي.) ما دا ډول اند ښتنې پرځای بلل خو چاته مې نه ویلې؛ زما دنده داوه چې خلک هیله من کړم نه دا چې د هغوی روحیه کمزورې کړم.

یوه مهمه پوښتنه چې زما په ذهن کې ګرځېده داوه چې برتانیه ترکله کولای شي په سېنګاپور کې خپلې اډې وساتي، د برتانیې لومړی وزیر وېلسن پارلمان کې د خپل ګوند غړو د مخالفت سره مخ و، د (سویز شرق کانال) ډېر لږ ښت درلود او د کارګر ګوند لپاره یې ډېرې رایې نه درلودې.

د برتانیې حکومت کارګر ګوند غوښته چې خپلې پیسې ډېرې په پرمختیایي پروژو کې ولګوي، چې پدې کار سره یې رایه ګټله.

د امریکا متحده ایالات یوا ځینی قدرت و چې کولای یې شو په ختیځې اسیا کې امنیت او ثبات تضمین کړي او په خپل وار په ویتنام کې د ګوریلایي جنګ کې بوخته وه، چې د امریکا په متحدینو او په اسیایي او افریقایي هېوادونو کې یې شدید درز اچولی و، د شوروي اتحاد او د چین جمهوریت لخوا د امریکا ضد

(c) ketabton.com: The Digital Library

پروپاګنډې په دريمه نړۍ يو اغېزمن کار و، ما داسې احساس کاوه چې متحده ايالاتو ته اجازه ورکول چې د برتانيې نقش سره په سينګاپور کې مقابله وکړي که ناممکن وي لږ تر لږه له سياسي اړخه به لوړه بيه ولري.

له بل پلوه استراليا او نوی زيلانډ د سينګاپور لپاره باوري تضمين کوونکي نشوای کېدای، ما دا وېره لرله چې د برتانيا نفوذ به ورو ورو خو په قطعي ډول به لږ شي او د متحده ايالاتو نفوذ به ډېر شي. لکه زما د نسل پشان د هغه نسل چې د امپراتورۍ په خېټه کې لوی شوی و، د دا ډول يو بدلون هضمول اسانه نه و.

په نوې اوضاع کې ستونزمنه وه چې له برتانيې پرته د امريکا خواته راشم، انګريزانو په ډېرې نرمۍ سره غوښته خپل نظر تحميل کړي، پدې اړوند د امريکايانو چلند د انګرېزانو سره ډېر توپير درلود؛ دا ډول توپير د جنوبي ويتنام د مشرانو سره په ښکاره ډول ليدل کېده؛ ان د تايلينډ او فيليپين مشران چې دومره تر ګواښ لاندې نه وو، هم د امريکا د سرزوري چلند سره مخ وو. امريکا د عروج پرلور يو ځواک و د ځواکمنو متو سره او غوښته يې ترې ګټه واخلي، زما بله اندېښنه د سينګاپور له قلمرو څخه دفاع وه، دا په داسې حال کې وه چې موږ کافي نظامي ځواک په واک کې نه درلود، موږ دوه نظامي کنډکه درلودل او دواړه د يوه ماليزيايي تورن ترقوماندې لاندې وو، پوښتنه داوه چې څنګه ژر کولای شو د سينګاپور څخه د دفاع لپاره نظامي

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځواک جوړ کړو ولو که لومړنۍ او لږه هم وي، موږ اړ وو چې له کود تا یا د نورو له تېري څخه ځان وژغورو، چې مالیزیایي افراطیونو کولای شو د مالیزیایي ځواکونو نه په ګټنې زموږ د هېواد پروړاندې پیل کړي،

دې ډول کرغېړنو حرکتونو کولای شول چې هغه خپلواکي چې مو ترلاسه کړې ورته زیان ورسوي او شاتګ ته مو اړ کړي، په کوالالمپور کې د مالیزیا ځینې رهبران پدې نظر وو چې سېنګاپور ته باید هېڅکله اجازه نه وای ورکړل شوې چې له مالیزیا څخه بېل شي.

دا اشخاص پدې باور وو چې سېنګاپور باید په زور غاړې ایښودو ته برابر شوی وای، په هغه صورت کې چې یوه پېښه کېدله او څه شی په سرتونکو عبدالرحمان(د هغه وخت د مالیزیا رهبر) راتله، تورن عبدالرازق د لومړي وزیرۍ مقام ته رسېده او د مالیزیا افراطي رهبرانو هغه مجبوروه چې د د سېنګاپور په اړه د (تونکو) سیاست ته تغیر ورکړي، دې کار کولای شو چې سېنګاپور د تاوتریخوالي سره مخ کړي، یو د بې باورۍ او خطرناک وخت وو.

سره له دې چې له دې ډول اندېښنو سره لاس او ګرېوان وم، مجبوره وم یو بل مهم کار چې د په هېواد کې د نظم ساتنه او قانون و ځواب ویوونکی و اوسم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

موږ وېره درلوده، کله چې د مالیزیا ملي واحد سازمان مالیزیایي پلویان متوجه شي که د مالیزیا حکومت هغوی یوازې پرېږدي، له کنټروله اوځي او د اټکل نه لرې اقدامات ولاس پورې کړي، بلخوا زموږ اکثریت پولیس مالیزیایي الاصله افراد ول. سېنګاپور ته ددې اشخاصو وفاداري کولای شوای د سېنګاپور حکومت د مالیزیایي سینګاپوري شورشیان بدلون وکړي او مالیزیا سره د سېنګاپور د بیا یوځای کېدو پلویتوب وکړي، نو موږ سېنګاپور سره ددوی له ملاتړ څخه ډاډمن نه وو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا چې ګاه کېنګ سووي (Goh king Swee) لېوال وو چې زموږ د امنيتي ځواکونو جوړښت پر غاړه واخلي، د امنيت له اړخه يو څه ارامه شوم. کېنګ سووي چې په برتانيه کې يې زده کړې کړې وې په ۱۹۲۵ کال کې د سينګاپور د لومړي وزير په توګه وګمارل شو، ما دا هوډ درلود چې د کورنيو چارو او ملي دفاع وزارتونو مسوولیت د يوه وزارت په چوکاټ هغه ته ورکړم، دا چاره هغه سره دا مرسته کولای شوای چې د پوليسو څخه د پوځ د روزنې په برخه کې ګټه واخلي، نظامي ځای ته د کېنګ سووي لېږد، په ماليې وزارت کې لويه تشه رامنځته کړه، ما دا موضوع هغه سره شريکه کړه او دواړو د ليم کيم سان (lim kim san) د ماليې وزير په توګه وګماره، د کيم سان يو کارنده سړی و، کاريګر شخص و، هغه پرته له ستونزې د کېنګ سووي سره هم کار کولای شوای. دې چارې ښاغلي کېنګ ته فرصت ورکاوه چې ترڅو په غير رسمي ډول د اقتصادي سياست په برخه کې مرسته وکړي.

دريمه مسله او ترټولو لويه مسله چې ورسره مخامخ وو هغه اقتصاد وه

-څنګه کولای شوو ولس لپاره د ډوډۍ غم وخورو؟

اندونيزيا موږ سره په مخالفت او سيالۍ کې وه او سوداګرۍ د رکود په حالت کې وه، ماليزيايانو غوښتل سينګاپور له پامه وغورځوي او

(c) ketabton.com: The Digital Library

خپلو سوداګریزو شریکانو، واردوونکو او صادروونکو سره د خپلو بندور لهلارې نېغ په نېغه معامله وکړي، هغه خپلواک سېنګاپور څنګه کولای شو د برتانیې د تسلط نه پرته په خپلواک ډول خپله بقا وساتي؟ پداسې حال کې چې بېکاري په سلو کې ۱۴ سلنه وه او د لوږېدو په حال کې وه، باید دې ډول اساسي پوښتنو ته ځواب ویلی شوای وای، سربېره پردې روښانه وه چې موږ باید په نوي معیشت لاره جوړه کړې وای، ما وارداتي مواد لیدلي وو چې سېنګاپوري کارکوونکو په کره ډول هغه درجه بندي کول او د صادراتو لپاره یې چمتو کول.

له دې نه وروسته خام مواد چې د مالیزیا او اندونیزیا څخه سېنګاپور ته وارد بېږي، صادرولو ته اماده کېږي، زموږ په واک کې نه وو. موږ مجبور وو یو نوی اقتصاد رامنځته کړو او نوې لارې او طرحې تجربه کړو، هغه طرحې او کړندلارې چې د نړۍ په هېڅ ګوټ کې چا نه وي تجربه کړي، ځکه داسې هېواد نه وو چې موږ دې ترې تقلید کړی وای، هانکانګ یوازینۍ جزیره وه چې له موږ سره یې ورته والی درلود؛ خو د هانکانګ حکمراني یوازې د انګلستان په لاس کې وه او چین یې د خپل وروستۍ ځمکې په توګه په واک کې لرله. له اقتصادي نظره، هانکانګ تر ډېره د چین برخه وه او د اتصال او اړیکو د پل په توګه یې د چین او پانګوالې نړۍ او د غیر کمونیست هېوادونو سره یې د سوداګرۍ دنده ترسره کوله.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ددې مسلو په اړه له دقت وروسته او هغه بديلونه چې په لاس کې مو وو، دې پايلې ته ورسېدو چې که کېدای شي سينګاپور د اسيا په جنوب ختيځ کې ديوه جزيره ډوله ښاري دولت په توګه پاتې شي، نشي کولای د يوه عادي سياسي واحد ته توګه عمل وکړي، د داسې يو ښاري دولت د پايښت لپاره لازمه ده چې د هغه خلک خارق العاده کوښښونه وکړي او بايد متحد، اوربېدونکي او د شرايطو سره برابر خلک اوسي، موږ چې پداسې يو ښاري هېواد کې ژوند کاوه بايد داسې خلک پاتې شوي وای چې خپلې چارې مو اغېزمنې او نظر ګاونډيانو ته ارزانې ترسره کولای؛ ځکه زموږ ګاونډيو داسې هوډ درلود چې موږ هېڅ وګڼي او زموږ رول ديوه سوداګريز ګودام او دلال په توګه له منځه يوسي.

زموږ ترټولو لويه پانګه زموږ د خلکو باور و، دا باور موږ د خپلې مبارزې له لارې ترلاسه کړی و، چې د خپلو خلکو په نه شتون کې، پرته دکومې وېرې، د کمونيستانو او ماليزيايي افراطيونو پروړاندې مو پيله کړې وه او دا کار مو هغه وخت وکړ چې زموږ پوليس او پوځي ځواکونه لا تراوسه د ماليزيا مرکزي حکومت په لاس کې وو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

کمونېستانو زه او زما همکارانو ته ډېر بد د فوډالېستانو د نوکرانو په توګه نظر کاوه ، خو کله چې حالت بدتر شو ان چینایان چې چپ خواته یې مېلان درلود هم زموږ د معترضینو دفاع ته را ودانګل موږ ډېر احتیاط کاوه چې د هغو خلکو باور چې زموږ په برخه شوي وو د اداري فساد له امله له لاسه ورنکړو. ما دې سیاسي پانګې ته سخته اړتیا درلوده، ترڅو وکولای شم د سېنګاپور د عالي او ګټور سوداګریز موقعیت څخه، د هېواد د یوازینۍ ملي شتمنۍ په توګه اعظمي ګټه پورته کړم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

انګلستان خپل ځواکونه اوباسي

په کال ۱۹۶۶کله چې ما او (سووي) له ډينيس هيلي څخه غوښتنه وکړه چې يو شمېر جنګي هاکر هنټر ماډل الوتکې پرموږ خرڅې کړي، هغه وخندل...

پداسې حال کې چې موږ ته يې ګوتخنډنه کوله، هيلي Hili و پوښتل، ستاسو د پوښتنې موخه له جنګي الوتکو څخه څه ده؟ پداسې حال کې چې د برتانيې هوايي ځواکونو زموږ دفاع پرغاړه درلوده، پرته له دې چې موږ الوتکه واخلو، لندن مو پدې موخه پرېښود چې د اړتيا پر مهال به انګلستان د سېنګاپور څخه دفاع کوي. موږ د برتانيې د ځواکونو څخه چې موږ ته يې دفاعي بارو راکاوه ډېره اړتيا درلوده، له دې نه مخکې چې موږ له خپل ځانه دفاع وړتيا پيدا کړو، د برتانيې ځواکونو سېنګاپور پرېښوده، زما په اند موږ ددې جوګه نه وو چې له ځانه دفاع وکړو. په سېنګاپور کې د انګرېزي ځواکونو شتون خلکو ته ډاډ ورکاوه؛ له دې ډول ډاډ پرته بهرنۍ پانګه اچوونه نه کېده، د ځينو توکو صادرول او چوپړتياوې يوازينۍ لاره وه چې موږ کولای شول د هغه له لارې د هغو ځوانانو لپاره چې د پوهنتونونو څخه فارغېږي، د کار يوه زمينه ورته برابر کړو او د پراخې بې کارۍ څخه مخنيوی وکړو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د هغه کال په جنوری میاشت کې مې د انګلستان لومړي وزیر هارولډ ویلسن سره د همګټو هېوادونو په بېړني غونډه کې چې په لاګوس کې د روديشيا د خپلواکۍ د یو اړخيزې اعلامې په اړه جوړه شوې وه ورسره ملاقات وکړ، موږ ددې کنفرانس په غاړو کې په سینګاپور کې د برتانيې د پاتې کېدونکو ځواکونو پر موضوع خبرې وکړې.

هغه ماته معلومات راکړل چې کېدای شي مجبور شي خپل ۲۵۰۰۰ څخه تر ۵۰۰۰۰ زره نفرو عسکر له مالیزیا څخه بهر کړي.

که څه هم هغه څرګنده کړه چې تراوسه پدې اړوند پرېکړه نه ده شوې، خو زما انګېزه داوه چې هغه د ځواکونو د حرکت په درشل کې وو، د برتانيې د ادارې د لا روښانه درک لپاره او د هغه هېواد په دفاعي بحث په اړه مو په ۱۹۶۷ کال د اپرېل میاشت مو په لندن کې سره بیا ولیدل.

د سویز له ختيځ څخه د ځواکونو ویستلو په کارګر او محافظه کار ګوندونو کې ډېر پلویان درلودل ددې ګوندونو ډېری لیکوالو مبصرینو او ډېری رهبرانو له دې مفکورې څخه ملاتړ کاوه، چې ما لپاره ټکان ورکوونکې وه، ښاغلي ډېنس هیلي د رسنیو پر وړاندې څرګنده کړه چې د ځواکونو بېړني وتل د برتانيې په کابینه کې قوي پلویان لرل.

دا اشخاص د جورن براون د ویلسن څخه وروسته چې د کابینې دوېم کس دی رهبري کېدل، پال جنسن د (نیو ستېسمن) ورځپاڼې مدیر په

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۹۲۸ کال په پوره ډاډ سره د سویز ختیځ څخه د برتانیه یې ځواکونو کره تاریخ خپور کړ، د سویز له شرق څخه د ځواکونو وتل هغه مفکوره وه چې په اسانۍ سره یې کولای شول په کارګر ګوند کې ځانته ډېر پلویان جلب کړي. د محافظه کار ګوند وزیر او د مالیې او اقتصاد مجازي وزیر راتهوویل چې د هغه په ګوند کې یو شمېر زیات د اروپا سره د یوځای کېدو پلویان وو چې د سویز له ختیځ څخه له د انګلیسي پوځونو د ویستلو له مفکورې څخه کلک ملاتړ کاوه.

د انګلستان ځواکونه باید لږ د سولې او ثبات لپاره په سیمه کې لږه وسیله وي او باید نظر پخواته د سیمې د ستونزو حل لپاره یو کمزوری ځواک په توګه مرسته وکړي، هغه ماته ګواښ وکړ چې د انګلستان نظامي سیاست د اسیا د جنوب ختیځ په اړه به ډېر داوسني حکومت په دوران کې بدلون ومومي. په سیمه کې د انګلیسي ځواکونو د موجودیت په اړه چې زموږ د خپلواکۍ ضامن بلل کېده ماته یو تشویش پیدا کړی و.

په پایله کې ما او کېنګ سووي پرېکړه وکړه چې پدې اړه د برتانیې د نهایي پرېکړې په اړه صرفنظر وکړو او ژر تر ژره د نظامي ځواکونو په اړه چې په ښکاره ډول موجودیت ولري یو اقدام وکړو، زموږ ددې کار څخه موخه داوه چې تر څو خپل خلکو او ګاونډیانو ته دا څرګنده کړو چې موږ کولای شو له خپل ځانه دفاع وکړو. له دې نه مخکې چې یوه ورځ لندن پرېږدو

(c) ketabton.com: The Digital Library

د پیسو مالي مرکز جوړول

که په ۱۹۲۵ کال کې د مالیزیا څخه د سینګاپور د بېلتون پر مهال چا وړاندوینه کړې وای چې سینګاپور به یوه ورځ د نړۍ یو مالي او اقتصادي مرکز وي، خلکو به ورته لېوني ویلې وای، یوه مهمه پوښتنه چې نن ورځ راپورته کېږي چې د لېونتوب دا وړاندوینه څنګه په ریښتیا بدله شوه! څنګه وشول چې د سینګاپور پلازمېنې په رڼاګانو ډکې لوړپوړیزې ماڼۍ او دفترونه د زرګونو کمپیوټرونو څخه په ګټنې د لندن، نیویارک، توکیو، فرانکفورت، هانکانګ او د نړۍ ځینې نورو مهمو اقتصادي او مالي مرکزونو سره ونښلېږي او په اړیکه کې شي؟

دا کار په ۱۹۶۸ کال کې په بشپړه توګه له اټکل نه لرې ښکارېده. د ډاکټر وینزیمویوس(Dr. Winsemius) ټلیفوني خبرې چې ده له خپل ملګري او په سینګاپور کې د امریکا بانک له مرستیال سره یې کړې وې، په یادولې.

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغه خپل ملګري ته چې په هغه ورځ په لندن کې وه داسې وویل:
„وګورئ ښاغلی وان اونن، موږ (سینګاپور) غواړو په لسو راتلوونکو کلونو کې د سهیل ختیځې اسیا مالي مرکز واوسو،،.

ښاغلي وان اونن په ځواب کې وویل: „ډېر ښه لندن ته راشئ. تاسو کولای شئ په پنځو کلونو کې دا ډول ورتیا پیدا کړئ،،.

وینسیمیوس له څنډه پرته لندن ته لاړ. وان اونن هغه داسې یوه دفتر ته ویوړ چې هلته لویه ځمکه وه او ورته یې وویل: دلته وګورئ، مالي او پولي نړۍ له زوریخ څخه پیلېږي. د زرویخ بانکونه سهار نهه بجې خلاصېږي، ورپسې د فرانکفورت او وروسته بیا د لندن بانک کار پیلوي. له غرمې نه وروسته د زوریخ بانکونه تړل کېږي او ورپسې د فرانکفورت او لندن بانکونه خپل کارونه پای ته رسوي. کله چې په اروپا کې دا بانکونه خپلې دروازې وتړي، د نیویاک بانکونه پرانیستل کېږي. په دې وخت کې لندن خپل د پیسو جریان او د نړۍ مالي معاملات نیویارک ته سپارلي، له غرمې نه ورسته نیویارک هم د خپلو بانکونو دروازې تړي او خپلې دندې د سانفرانسیسکو بانکونو ته سپاري. کله چې د سانسفرانسیسکو بانکونه خپلې ورځنۍ چارې پای ته رسوي، نو د شپې توره تیاره خپرېږي او خلک ویده کېږي. په وخت کې د څو ساعتونو لپاره د نړۍ پولي فعالیتونه څنډېږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ترهغې چې په سبا سهار يې نهه بجې د سوېس په وخت يې بانکونه بيا پرانيستل کېږي. که چيرې موږ سېنګاپور په دې دوو معاملاتي وختونو کې ونيسو، مخکې له دې چې سانفرانسېسکو خپل ورځني فعاليتونه پای ته ورسوي، سنګاپور به وکړای شي د نړۍ د معاملاتو اصلي دنده پر غاړه واخلي او ورته دوام ورکړي. کله چې سېنګاپور خپلې ورځنۍ چارې پای ته رسوي نو د زرويج بانکونه خپلې دروازې پرانيزي او معاملات به ترسره کوي. پدې ترتيب د نړۍ مالي او پولي کړۍ کې د سېنګاپور داخلول، د جوړېدو وخت څخه تراوسه پورې به دا لومړی ځل وي چې د نړۍ د پيسو او مالي کاروبار به په ۲۴ ساعتونو کې دوراني بڼه خپله کړي.

د وينزيموس د غوښتنې پر بنسټ، وان اون يو څېړنيز اثر وليکه او (Hon sui sen) ته يې چې د سېنګاپور د اقتصادي پرمختګ د وبوړد مشر و ويې لېږه. هان سوی سن هغه څوک و چې د وينزيميوس سره يې زما اړيکه ساتله. سوی سن به زما ليدو ته راغی او وړانديز يې وکړ چې موږ بايد د ټولو هغو اسعارو باندې بنديزونه چې د پولي معاملاتو څخه د سېنګاپور او سټرلېنګ پونډ حوزې له نه د بهرو هېوادونو له خوا لګېدلي وو له منځه يوسو.

موږ تر اوسه د پونډ سټرلېنګ حوزې برخه وو او په دې حوزه کې زموږ غړيتوب موږ دې ته مجبورولو ترڅو د اسعارو محدوديت پر پولي لېږدونو وضع کړو، کله چې سوی سن د اسعارو صندوق جوړېدو مسله د هانګ کانګ اسعارو صندوق پشان د سنګاپور

(c) ketabton.com: The Digital Library

لپاره د انګلستان بانک د یو مامور سره شریکه کړه، هغه ته وویل شول د هانګ کانګ د اسعارو ترتیبات د تاریخي والي لپاره یې منل شوي وي. د اسعارو صندوق جوړېدل ځکه موږ ته اړین وو چې دې ډول صندوق موږ ته اجازه راکوله چې چې د یوه ډالري بازار خاوندان شوو. د انګستان بانک دا موضوع جدي ونه نیوله او سېنګاپور د سترلېنګ حوزې په پرېښودو مجبور شو. په هر صورت څلور کاله وروسته د برتانیې حوزې نو موږ پ خوزه منحل کړه، خو سرچپه هانګ کانګ، سېنګاپور نه دا امتیاز درلود چې د لندن ښار د شهرت او باور څخه د نړۍ د بانکي او مالي مرکز په توګه ګټه واخلي؛ او نه د انګلستان بانک څخه برخمن وو، هغه بانک چې د تجربو د سمبول، باور، او د نړۍ د پولي او مالي سالم مدیریت څخه برخمن و.

په ۱۹۶۸ کال کې سېنګاپور د دریمې نړۍ له هېوادونو څخه ګڼل کېده، ددې لپاره چې نړیوال بانکوال سېنګاپور ته وهڅېږي، لازمه وه چې ټولنیز عدالت تامین شي؛ د کار او ژوند مناسب چاپیریال رامنځته شي، کافي او د باور وړ بنسټونه جوړ شي؛ علمي او مسلکي خلک د بهرنیو ګمارونکو ته ورسېږي.

ددې سربېره موږ باید بهرني پانګوال او بانکوال متقاعد کړي وای، چې د سېنګاپور پولي بورډ (Currency Board) او پولي ادارې دا مهارت او وړتیا لري چې زموږ د بانکوالۍ له صنعت نه څارنه او ساتنه وکړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ما او کېنګ سووي د خپلواکۍ له هماغې لومړۍ ورځې نه مو دا پرېکړه کړې وه، چې سېنګاپور مرکزي بانک ونلري، چې د پیسو خپراوی پیل کړي موږ هوډ درلود زموږ پیسې د بهرنیو کرنسیو پروړاندې په ځانګړي ډول د متحده ایالاتو پر وړاندې خپل ارزښت ټیټ نکړي. موږ خپل پولي بورډ خوندي کړ، دې بورډ اجازه لرله په هغه صورت کې چې د بهرنیو اسعارو د ملاتړ په نه لرلو سېنګاپوري ډالر خپاره کړي. د سېنګاپور پولي اداري(MAS) موسسه ده د یوه عادي مرکزي بانک ټول صلاحیتونه په واک کې لري، د پولي بانکنوټونو د خپرولو نه پرته.

د سېنګاپور پولي اداره هراړخیزه مسلکي پوهه لري، دا اداره د قوانینو، مقرراتو او اصولو سره سم فعالیت کوي چې چې په ترتیب سره نظر لاندې نیول کېږي ترڅو د مالي او پولي تازه چوپړتیاوو او پرمختګونو باندې ځان چمتو کړي. موږ د باور، سلامتۍ، وړتیا او د مالي سالم قضاوت پر لور هره لار په پوره ځیرکتیا او احتیاط سرته ورسوله، زموږ د مالي/پولي مرکز د جوړولو کیسه لویه ده، پدې برخه کې موږ څرنګه د خپل سېستم باور جوړ کړی او تجربه لروونکي او پوه مدیران مو روزلي دي. چې بانکونه، د پانګونې شرکتونه او مالي موسسې موږ په بریالۍ توګه وځاري. همدا کړنې وې چې موږ د خپل مالي/ پولي سېستم د ناکامۍ ګواښ حد اقل ته نږدې کړو. په پیل کې موږ د یوه اسیايي ډالري بازارک چې د اروپايي بازار سره په

(c) ketabton.com: The Digital Library

یوه لیکه کې وه پیل کړ. دا د بانکونو ترمنځ یو بازار و چې په سینګاپور کې موجود و چې د تقریض په موخه یې بهرني اسعار د سیمې بانکونو ته پیدا کول.

چې وروسته د اسیا ډالري بازار د اسعارو او مالي مشتقاتو په برخه کې او د هغو سهمونو څخه یې ولړولې چې په بهرنیو پیسو نومول شوې وې. دې بازار په ورو -ورو لوی پورونه، د پور د اسنادو خپرول او د پانګونې د صندقونو مدیریت یې هم د خپل کار یوه برخه وګرځوله.

د اسیایي ډالر د بازارونو ارزښت په ۱۹۹۷ کال کې تر ۵۰۰ میلیارده ډالرو څخه پورته و.

دا ارزښت زموږ د داخلي بانکي بازار د حجم درې چنده و ، ددې بازار د ودې میزان خارق العاده و ځکه چې د بازار غوښتنو ته یې ځواب ویلی شو. کې د پانګونې او سوداګرۍ نړیواله پراختیا په پایله نړیوال مالي معاملات په ټولیزه توګه لوړ شول او شرقي اسیا یې احتوا کړه. پدې منځ کې سینګاپور (چمتووالی یې چې درلود) د سیمې د پولي/مالي نښلېدو د مهمو او کلیدي ټکو په حیث راڅرګند شو.

په لومړیو کې د ۱۹۸۵-۱۹۶۸ کلونو ترمنځ سینګاپور د سیمې ټول بازار په واک کې درلود او د سیالۍ سره مخ نه و. موږ هغه مالیات چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

په له(د پانګوال د مالیې د سنجونې نه مخکې) د بهرنیو پانګوالو د کتې په حساباتي ربع باندې وضع شوی و او د پانګونې شرکتونو پواسطه چې دولت ته یې حساب ورکاوه له منځه یوړه، دا کار ددې سبب شو چې ګڼ شمېر د پانګونې او مالي شرکتونه سینګاپور ته جلب شول. ددې سربېره موږ د اسیایي ډالرو ټولې سپارښتنې د اقلي زېرمو او ضروري سیالیت قانون د تطبیق پواسطه وبښل(دې کار د پانګونې دوران چټک کړ) په ۱۹۹۰ کلونو کې سینګاپور د نړۍ د یوه لوی مالي او اقتصادي مرکز حیثیت ترلاسه کړ او د اسعارو بازار یې له ټوکیو بازار څخه وروسته د نړۍ لوی بازار ګڼل کېده، زموږ له بریاوو څخه په تقلید، د ۱۹۹۰ کلونو په منځ کې د سیمې ډېری هېوادونه پدې فکر کې شول د مالي بارزارونو جوړولو او پراختیا ته کار وکړي. ځینې ددې هېوادونو څخه د داخلي او بهرنیو پانګوالو د جلبولو په موخه د مالیاتي امتیازونو په ورکولو لاس پورې کړ د هغو امتیازونو په پرتله چې موږ یې وړاندې کوو، سخاوتمند او ډېر و. هغه څه چې سینګاپور یې نظر نورو ته متمایزاوه هماغه کلک اساسات و چې زموږ مالي او پولي مرکزونه یې پیاوړي کړي و.

دا اساسات عبارت و له: د قانون حاکمیت، خپلواکه قضایي نظام او باثباته، باکیفایته او صادقه حکومت چې سالم اقتصادي سیاست یې تعقیبوه، او هر کال د کافي بودیجې څخه برخمن و. دا ځانګړنې د

(c) ketabton.com: The Digital Library

سینګاپوري ډالرو د تقویت سبب شو او د تورم د وارد یدو څخه مخنیوی وشو.

په ۱۹۷۹ کلونو کې مونږ ښاغلي جېم سلیټر یو انګلیسي پانګوال چې د شتمنیو د سلب په ځانګه کې یې تخصص درلود د ماسره لیدو په موخه سینګاپور ته راغی. کله چې ایډوارډ هیت(د برتانیې لومړی وزیرد ۱۹۷۰-۱۹۷۴) کلونو ترمنځ صدراعظمۍ ته ورسېد ، د برتانیې مطبوعاتو اعلان وکړ چې هغه د خپلې برخو او دارایو ما هغه سره یو کال مخکې کتلي و ، چې د انګلیستان د هیت لخوا برابرشو و ما په هغه وخت کې ما د سینګاپور د اسهامو په بازار کې د ښاغلي سلېټر شراکت څخه تود هرکلی وکړ.

څخه موده وروسته، په ۱۹۷۵ کال کې، سووي سن زمونږ د مالیې وزیر ماته خبر راکړ چې د سلېټر د اسهامو شرکت چې د یوه عامه شرکت په توګه ثبت وه لاسونه کړې وه، د مالیې وزیر د معلوماتو له مخې، سلیټر او همکاران یې د هاپار برادرز او د هغه د ځانګو شتمني یې په غیر قانوني توګه خپل او د یادې کمپنۍ د ځینو مدیرانو شخصي حسابونو ته انتقالول، دا باور یوه جرمي سرغړونه وه چې پانګوالو په سلیټر او همکارانو باندې یې کړې وه، سلېټر او همکارانو یې د هاپار شرکت برخوالو او نورو پانګې اچوونکو سره یې خیانت کاوه، ستونزمنه وه چې د لندن د اسهامو د یوې لویې او مشهورې کمپنۍ په اړه څېړنې وکړې. په هغه صورت کې چې زمونږ

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځېرني ناسمې او غیر موجه ثابتېدلی، له شک پرته زموږ شهرت ته یې شدید زیان اړوه. ایا لازمه وه پر سلېټر ددې ګواښونو سره کومه اقدام وکړو؟ زه دې هوکړې ته ورسېدم چې موږ مجبور وو چې د ونډو بازار او شهرت ساتلو لپاره داسې یو اقدام وکړو، هغه ځېرنې چې پیل شوې څرګنده یې کړه ې د هاپار شرکتونو د شتمنیو د غلاکولو لپاره منظمه دسیسه او پلان جوړ شوی و. ددې سربېره څرګنده شوه ې دا توطیه د لویو درغلیو یوه وړه نمونه وه. د سلېټر جنایتکارانه فعالیتونه د سېنګاپور څخه مالیزیا، هانکانګ او بلاخره لندن ته چې ددې غلاوو یو لوی زیرمتون و رسېدله. سلېټر او همکارانو یې د په هانکانګ کې د (هاپار) له ځانګو څخه په ګټې اخیستو په هغه ښار کې ثبت شوې ونډې پېرلې او سپایدار شرکت باندې یې چې د سلیتر –واکر بشپړ ملکیت و خرڅولې. ناقانونه ګټه چې له دې لارې یې په لاس راوړلې د سلېټر واکر د شرکت د مدیرانو ترمنځ وېشل کېدلې.

هغه چاچې ددې ناوړه کار مسوولیت پر غاړه درلود؛ عبارت و له جیم سلېټر، ریچارډ تالینګ، د هاپار شرکت رییس او اوګلیوي واټسن، دهغه شرکت اداري امر واټسن لومړی لندن ته او وروسته بلجیم ته وتښتېدل، هغه هېواد چې موږ ورسره د بېرته راستنېدونکو کډوالو تړون نه درلود. سلېټر او ټارلینک د لندن اوسېدونکي وو موږ هیله وکړه چې هغوی محکمې ته د حاضرېدو لپاره سېنګاپور ته راوګرځول شي؛ خو د انګلیس چارواکو زموږ په غوښتنه د ښاغلي

(c) ketabton.com: The Digital Library

سلېټرډ بيرته راګرځېدو په اړه مثبت نظر رانکړ. د لندن په محکمو کې له دريو کالو دعوې وروسته، بلاخره د برتانيې د کورنيو چارو وزير په کال ۱۹۷۹ د پنځه وو تورونو په تړاو د ټارلينګ د بېرته راګرځېدو امر ورکړ. دا پنځه تورونه چې په ټوله کې ۱۷ تورنه وو هغه واړه تورونه وو چې وړې جزاګانې يې درلودې، ټارلېنګ محکمې ته کش شو او د شپږو مياشتو لپاره زندان ته ولېږدول شو. کلونه وروسته هغه د انګلستان بانک مشري له لاسه ورکړه، ګورډن ريچارډسن (د ټارلېنګ د محاکمې يو وکيل) دا چې ويې نشوای کړای چې ټارلېنګ د خپلو اعمالو په جزا ورسوي، خواشيني څرګنده کړه خو د خواشينۍ دا څرګندونه يې ډېره ناوخته وه او سېنګاپور لپاره يې کومه ګټه نه رسوله.

د سېنګاپور د پولي ادارې نېک شهرت په کار کې د دقت او قاطعيت په تړاو، يو وخت په ۷۰ او ۸۰ کلونو کې د ازموينې لاندې ونيول شو. چې دې ادارې د فعاليت له اجازې ورکړې څخه کريډيټ او کامرس انټرنا سيونال يا بي سي سي ای بانکونو ته، چې په لوګزامبورک کې د يوه پاکستاني وکړي لخوا ثبت شوی و. د سعودي عربستان د شاهي کورنۍ غړي، بحرين، ابوذبۍ او دوبۍ څخه تشکلېدل. دا بانک د نړۍ په ۷۳ هېوادونو کې ۴۰۰ څانګې درلودې، په اروپا، منځني ختيځ افريقا او امريکا کې وې. دا بانک په ۱۹۷۳ کال کې په سېنکاپور کې د کار کولو وړانديز وکړ. له هغه ځايه چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

دې بانک کاري تجربه نه درلوده او د ملاتړ پانګه Capitalization یې کافي نه وه، موږ د هغه وړاندیز د فعالیت نه د نه موجودیت له امله رد کړ، یاد شوی بانک په ۱۹۸۰ کال کې خپله درخواستي نوې کړه، د سېنګاپور پولي ادارې هم نوموړې درخواستي رد کړه، د دې ادارې په نظر، د بانک نړیوال باور کمزوری و.

د دې سربېره بي سي سي ای د خپلې خپلواکۍ نه تېر نشو. په ۱۹۸۲کال کې وان اونن چې موږ سره یې د اسیایي ډالري بازار په جوړولو کې کومک کړی و د بي سي سي ای څخه د درغواستۍ په اړه د معلوماتو غوښتونکی شو. په عین حال کې، د مرکزي بانکونو مدیرانو په پرلپسې توګه کوه بینګ سېنګ ته چې د سېنګاپور د پولي او مالي ادارې مشرمدیر و ویلي و چې هغوی د بي سي سي ای د سالتو لپاره چندان ډاډمن نه وو. نو د دې لپاره هغه وخت چې وان اونن ما سره ملاقات وکړ ما غوره وګڼله چې د کوه-بېنګ- سنګ د موقف څخه ملاتړ وکړم.

بي سي سي آی پرته له دې چې خپه شي یو ځل بیا د هرالډ وېلسن(د برتانیې لومړي وزیر) لخوا مخکې راغی. د سپارښتنې هغه لیک چې وېلسن په همدې اړوند زما لپاره لیکلی و، زما په نظر عجیبه راغی دا سې چې هغه، د معمول خلاف لیک لاسلیک کړی و، دا سې ثرګندوله چې نوموړی له اصلي مطلب نه ناخبره دی اودا یې د خپل ملګري د خوشالولو لپاره لیکلی و. د بي سي آی درغلي او قانون

(c) ketabton.com: The Digital Library

خلاف کړنې د نورو بانکونو لپاره د ډېر زيان اړولو سبب شو او ترهغې چې کړکېچ پای ته ورسېد خپلې ناوه اغېزې يې په پولي او مالي مرکزونو اړولي و. کله چې بي سي سي آی وتړل شو د خپلو قرضدارانو او حسابدارانو څخه ۱۱ ميليارده قرضداره و. نو ځکه سېنګاپور له دې بحران څخه بچ شو. چې موږ حاضر نه شو هغه منلي شوي معيارونه د مصلحتونو او انډيوالۍ قرباني کړو.

د سېنګاپور د پيسو اداره د بروناې ملي بانک وړانديز هم رد کړ. دا بانک د يوه مشهور چينايي چې سېنګاپور کې مېشت و او کوتيک پات نومېده، اداره کېده. کوتيک پاټ د بروناې ملي بانک واخيسته او په ۱۹۷۵ کال کې د سلطان بروناې ورور، شهزاده محمد بوليکا چې د بانک رييس و دې ته مجبور کړ چې د سېنګاپور پولي ادارې څخه يو وړانديز وکړي ترڅو د هغه بانک د فعاليت جواز وکړي. څو مياشتې وروسته، يو بل مکتوب موږ ته خبر راکړ چې د شهزاده محمد بل ورور چې سوفري بوليکاه د ياد شوي بانک د اجراييه رياست معاون ټاکل شوی دی. تر هغه ځايه چې کوتيک د بورنای شاهي کورنۍ لخوا حمايه کېده د سېنګاپور د پيسو ملي ادارې خپله وروستۍ پرېکړه ما ته راواستوله. ما د سېنګاپور د پيسو ادارې دهغه بانک د درخواستۍ د رد څخه خپل ملاتړ وکړ. او دا پرېکړه مې يو ځل بيا په ۱۹۸۳ کال، کله چې بانک نوې غوښتنليک ورکاوه وکړه، تکرار مې کړه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

سلطان په ۱۹۸۲ کال کې د يوه بېړني فرمان له مخې د بروناى ملي بانک د تړلو امر صادر کړ. د بانک په قرضو کې د درغليو او بې نظمۍ فکر کېده، چې نژدې ۱۳ ميليارده ډالره کېدل، د خلکو د خپلو حسابونو د راويستو لپاره پر بانک ورغلل. څرګنده شوه چې ښاغلي کوتيک د دې بانک پيسې پخپلو شخصي کارونو له هغو څخه د لندن بانک د اکثريت مديرانو د ونډو اخيستلو او نوره ناسمه ګټه يې ترې اخيستله. دهغه مشر زوى چې د بانک رييس و په بروناى کې بندي شو، د سېنګاپور بانکونه، په ځانګړي ډول بهرني بانکونو ۴۱۹ ميليونه ډالر د بروناى ملي بانک ته قرضه ورکړې وه. ښاغلي کوتيک له دوه کالو وروسته وکړاى شول چې ياده قرضه بيا ورکړي.

د سېنګاپور پولي اداري د (ګاه بينګ سېنګ) تر مشرۍ لاندې وکړاى شول چې د سېنګاپور مالي نظام او موسساتو باندې قوي څارنه وکړي ترڅو د نړۍ يوه پولي او مالي مرکز په توګه راڅرګند شي او مرسته وکړي.

د سېنګاپور پولي اداري څلور واړه بانګونه وهڅول چې نور واړه سيمه ييز بانکونه وپېري او ځان سره يې مدغم کړي. ترڅو لوى او ځواکمن شي او وکړاى شي د نړيوالو لويو بانکونو سره سيالي وکړي. (موډي) د امريکا د مالي شرکتونو د درجه بندۍ دفتر، زموږ څلور بانکونه د وړتيا او د پانګونې ميزان له مخې د نړۍ په غوره بانکونو کې شمېرلي وو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په ۱۹۸۵ کال کې د سېنګاپور پولي اداره اړه شوه د بحران په مديريت چې د ونډو په بازار کې راغلی و مرسته وکړي. قضيه داسې وه چې د ونډو محتکرين، په ځانګړي ډول د تان کون سوان شرکت د Pan Electric Industries ltd شرکت ونډې او د نورو ماليزيايي شرکتونو، په بازار کې د هغوی د بيو نه په لوړ قيمت د ضمانت په ډول زموږ د ونډو شرکتونو سره په امانت پراېښي وو.

او ژمنه يې کړې وه چې په ټاکلي تاريخ به هغوی په لوړ قيمت بيا ځلي پېري. کله چې د ونډو بيې رانښکته شوې او د هغوی پيسې ختمې شوې، هغه شرکتونو چې خپلې ونډې يې موږ د قرضه ورکوونکو سره اېښې وې، ويې نشوای کړای د هغو ونډو پخوانی قيمت ترلاسه کړي. د سېنګاپور د اسعارو د بدلون بازار د دريو ورځو لپاره وتړل شو، په عين حال چې د سېنګاپور پولي ادارې د څلورو لويو بانکونو سره ۲۴ ساعته کار پيل کړ او بېړنی صندوق يې رامنځته کړ. دا ۱۸۰ ميلون ډالري صندوق زيانمنو ونډه لرونکو د ژغورلو او د سېنګاپور د ونډو بازار د مخنيوي لپاره رامنځته شو.

ښاغلي کوه بينګ سېنګ د سېنګاپور د اسعارو د تبادلې بازار(SES) دې ته جوړ کړ چې د بازار د سېستماتيک سقوط مخنيوی وکړي او د پانګوالو باور بيا ډاډمن کړي. دا حالت د سېنګاپور لپاره ډېره پېچلې او خطرناک و.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ددې لپاره چې په راتلونکي کې ددې ډول پېښو څخه مخنيوی وشي، د ونډو صنعت قانون مو تعديل کړ او ونډو پلور شرکتونو د احتياط شرايط مو نور هم قوي کړل. دې چارې د پېرودونکو ملاتړ له ځان سره لوړ کړ، دې شرکتونو ددې پرځای چې خپلې پانګې لوړې کړي يو بل سره مدغم شول او په دې ترتيب يې خپل مالي توان ځواکمن کړ. موږ په سينګاپوري شرکتونو کې بهرنيانو ته د شراکت او ونډې اجازه ورکړه. ددې سربېره هغه شرکتونو چې ملکيت يې په بشپړ ډول د بهرنيانو په لاس کې و خو زموږ د اړتيا وړ مهارتونه او خدمات يې وړاندې کولای شول، په سينګاپور کې مو ورته د فعاليت جواز ورکړ. زموږ د همدې مدبرانه اقداماتو په سبب و چې د سينګاپور د ونډو بحراني بازار چې په ۱۹۸۷ د اکتوبر په ۱۹ نېټه د نړۍ د ونډو په بازار را نازل شوی و موږ وکړای شو چې له دې کړکېچ څخه په بريالۍ توګه ځان وباسو. دا ورځ چې د تورې دوشنبې په ورځ مشهوره شوې، د نړۍ د ونډو بازار سقوط وکړ او د هانک کانګ د ونډو بازار مجبور شو چې د څلور ورځو لپاره بند او وځنډول شي. خو د اغېزمنو مقرراتو او د سيستم ثبات، د سينګاپور د ونډو بازار هېڅ ډول زيان ونه ليد.

يو بل پرمختګ چې د سينګاپور د پولي مرکز په نصيب شو هماغه د سينګاپور نړيوال پولي بازارس (Singapore International Monetary Exchange) جوړېدل و. د سينګاپور د سروزرو بازار په ۱۹۸۴ کال کې خپل معاملات پراخه کړل. دا ډول معاملات د (Gold futures) په نوم

(c) ketabton.com: The Digital Library

یادېدل، دا نوی پرمختګ راتلونکی هم ډاډمنوي. په پایله کې د سېنګاپور د سروزرو بازار نوم د (سېنګاپور نړیوال د پیسو بازار SIMEX) باندې بدل شو، د نړیوالو موسساتو د باور جلبولو لپاره، موږ د شیګاګو بازار په شان جوړ کړ، پدې بازار کې بیې په لوړ غږ اعلانېږي او د بازار د ټولو ګډونوالو تر غوږونو رسېږي. ددې سربېره موږ د شېګاګو د امتعه بازار متقاعد کړ، د متقابل حساب تصفیه له SIMEX سره ومنې. دا کار ددې سبب شو چې سوداګري په دواړو بازارونو (سېنګاپور او شیګاګو) کې ۲۴ ساعته دوام پیدا کړي. دې انقلابي طریقې پانګوالو ته اجازه ورکوله چې د اضعافي لګښتونو پرته په شېګاګو کې د قیمتي اسنادو معاملې پیل او په سېنګاپور کې یې پای ته ورسوي او یا ددې سرچپه، په سېنګاپور کې معامله پیل او په شیکاګو کې یې پای ته ورسوي.

د امتعه سوداګرۍ کمېسیون په متحده ایالاتو کې د راتلونکي قیمتونو پر بنسټ زموږ او شیکاګو ترمنځ دا قرارداد مناسب تشخیص کړ او د تاییدۍ ټاپه یې پرې ولګوله. د متقابل حساب د سېسټم تصفیه د SIMEX د جوړېدو راهیسې تراوسه د هیڅ ډول ستونزې پرته خپل فعالیت ته ادامه ورکوي، کله چې نېک لیسن د SIMEX د سوداګرو څخه د بیرینګز شرکت اړوند، په ۱۹۹۵ کال کې یو احتکاري عملیات د نیکای راتلونکي څانګې له یوه میلیارد ډالرو ډېر زیان یې وکړ. که څه هم هغه د بیرینګز بانک د تباهۍ سبب شو،

(c) ketabton.com: The Digital Library

خو د SIMEX نور غړي او پېرودونکي له دې ځايه له زيان سره مخ نه شول. چې دا چاره د دوی داخلي ثبات او ښه مديريت و.

په ۱۹۸۴ کال کې، SIMEX د ډالرو او يورو د راتلونکي ربع د قراردادونو سوداګري پيل کړه. دا سوداګري ډېر ژر د راتلونکي ربع قراردادونو د اروپايي قرضو په پراخوالي سره دوام وکړ، په کال ۱۹۹۸کال کې SIMEX د سيمه ييزو ونډو د قراردادونو سلسله، له هغوی څخه د جاپان د قيمتي ورقو ونډه، تايوان، تايلينډ او هانک کانګ لاسته راوړل. په ۱۹۹۸ کال کې د لندن چاپ د مالي او پولي نړيوالې مجلې د نړيوالو ونډو جايزه د سينګاپور SIMEX ادارې ته ورکړه.

ياده اداره د ونډو يوازينی بازار په اسيا کې و، چې دا جايزه يې د ځلورم ځل لپاره لاسته راوړې وه. پداسې حال کې چې د تقاعدي صندوق پس اندازونو ، زموږ مالي ذخاير او کلنۍ بوديجه مخ په ډېرېدو وه. داسې په نظر راتله چې د سينګاپور پولي اداره دا پيسې په اوږد مهاله لارو چې اعظمي ګټه يې لاسته راتلله، پانګونه کوله.

ما دا مسله د کېنګ سووی سره په منځ کې واچوله او له هغه نه مې هيله وکړه چې موضوع مطالعه کړم. له مطالعې وروسته، کېنګ سووی په ۱۹۸۱ کال د مۍ په مياشت کې د سينګاپور حکومت د پانګونې شرکت يا GIC تاسيس کړ. زه رييس، کېنګ سووی مرستيال او ځينې وزيران، ددې شرکت د مديره هيت غړي وو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کېنګ سووي د اړيکو له لارې له ډيوډ راوتشايلډ، مور د روتشايلډ او زامنو شرکت د GIC د مشاورينو په توګه وګمارل. دې شرکت خپل يو کارپوه زمونږ په واک کې راکړ، ترڅو زمونږ د پانګونې شرکت په خپو ودروي. ددې سربېره مونږ يو شمېر امريکايي او انګليسي مديران وګمارل. دې مديرانو، هغه سېستمونه چې د پانګونې لپاره په بېلا بېلو برخو کې ورته اړتيا وه، رامنځته کړل. د مشرۍ لپاره د شرکت د مديريت ټيم، يانګ پونګ هاو(Yong pung How) د GIC شرکت د عامل مدير په توګه مقرر کړ. نوموړي جيمز ولفينسن چې وروسته د نړيوال بانک رييس شو، په ياد شوي شرکت کې د پانګونې ستراتيژۍ د سلاکار په توګه وګماره، دې متخصصو اشخاصو په تدريجي ډول سينګاپوري متخصصين وروزل چې د سينګاپور د پولي ادارې څخه GIC شرکت ته انتقال شوي وو. ددې ډلې په سر کې، نګ کاک سانګ او تی کاک پينګ حضور درلود. د ۱۹۸۰ کلونو په پای کې اينډو او تيم د پانګونې د فعاليتونو کليدي او مديريتي مسوولیتونه پرغاړه واخيستل او نورنو بهرنيو کارپوهانو ته اړتيا نه وه.

په پيل کې GIC ياني د سينګاپور حکومت د پانګونې شرکت، د حکومت د مالي زېرمو مسووليت پر غاړه درلود. په ۱۹۸۷ کال کې، ددې موسسې ظرفيت دومره کچې ته لوړ شوی و چې کولای يې شول د د سينګاپور د پولي کمشنرانو بورډ او د سينګاپور پولي ادارې د

(c) ketabton.com: The Digital Library

اوږد مهاله زېرمې هم پر غاړه واخلي. په ۱۹۹۷ کال کې GIC پدې وتوانېدلې وه چې د ۱۲۰ میلیونو ډالرو مدیریت پرغاړه ولري. د GIC اداري مهمه دنده دا وه چې زموږ پانګونې د خصوصي شرکتونو، د پرمختللو دولتونو قرضې، او نقدې پیسې تعبیه او ووېشي.

پدې کې شک نشته چې ډېرې کتابونه وجود لري، چې اصول او د بازارونو کړندلاره روښانوي. خو دا کتابونه داسې نشي کولای چې د راتلونکو بیو وړاندوینه او یا د ډاډمنې ګټې تضمین زده کړي. په ۱۹۹۷-۹۸ کلونو کې د سینګاپور د پانګونې دولتي شرکت کولای شوای د الماني مارک په جیګېدو او یا د ډالرو پروړاندې د جاپاني ین د ټيټېدو سره په میلیاردونه ډالره ګټه ترلاسه کړي.

خو پدې کې شک نشته چې پانګونه کې ستونزې شته، زما ترټولو لویه موخه د پانګونې په برخه کې دا وه چې لوړه ګټه ترلاسه کړم. خو هغه څه چې ما غوښته دا وه چې د خپلو سپما حسابونو ارزښت او امنیت وساتم او مناسبه او عادلانه ګټه ترلاسه کړم. د سېنګاپور پولي مرکز د هانک مرکز په نسبت د ډېرو مقرراتو تابع و. منتقدین په دې اړه داسې لیکلي: په هانکانګ کې، په مشخص ډول د قانون توسعه نده منع شوې. جواز لري؛ پداسې حال کې چې په سېنګاپور کې هغه څه چې قانون یې اجازه نه ورکوي، منع شوېدي. دې منتقدینو دا هېره کړې وه چې هانکانګ د انګلیستان د بانک او بیرغ د ملاتړ څخه برخمن و. سېنګاپور دا ډول یو ملاتړ نه درلود؛ پداسې یو حالت کې

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې سبنګاپور د هانکانګ غوندې ملاتړ نه درلود ، په سختۍ یې کولای شوای چې د بازار د سقوط په صورت کې بیا ځلي خپل ځان جوړ کړي. سبنګاپور مجبوره و چې په لومړي قدم کې خپل شهرت پخپله او په خپلواک ډول ټینګ کړي. بهرنیو بانکوالو ماته ویل چې هرکله چې موږ د قیمتي پانګو د تولیداتو په پیر او پلور، ددې نه مخکې چې په نورو بازارونو کې هغوی ته اجازه ورکړو ، د سبنګاپور بازار په نور هم چټک پرمختګ وکړي. ما دې ډول توصیو ته په ځیرتیا سره غوږ نیوه، خو د اقدام یا مداخله مې نه کوله؛ ځکه چې زما لومړیتوب دا و چې تر هرڅه مخکې موږ باید خپل شهرت دیوه با اعتباره او یوه سالم مالي مرکز په توګه خپل باور تثبیت کړو او ددې چارې لپاره موږ ډېر وخت ته اړتیا درلوده.

له دې نه ورسته چې په کال ۱۹۹۰ کې مې د لومړي وزیر پست پرېښود ، ډېر وخت مې د بانکي سکتور سره په بوختیا کې تیراوه او پدې بریالی شوم چې د سبنګاپور بانکونو سره ډېره تګ راتګ ولرم. ددې بانکوالو څخه یو یې لیم هوکي نومېده، هغه په سبنګاپور کې د یوه بهرني بانک مدیر و او یو زیرک سړی و چې د بهرنیو اسعارو په برخه کې یې ډېرې بریاوې ترلاسه کړې وې. هغه زه وهڅولم چې د خپل مالي بازار سیاست باندې بیا کتنه وکړم.

لیم هوکي څرګنده کړه چې زموږ د بازار سیاستونه زموږ د اړتیاوو څخه پورته وو او ددې سبب شو چې زموږ مالي مرکز ډېره پراختیا

(c) ketabton.com: The Digital Library

وکړي او د نړۍ د پرمختللو مرکزونو کچې ته ورسېږي. د ۱۹۹۰ کلونو په منځ کې زه د يو شمېر لوړپوړو سېنګاپوري مديرانو سره چې د شپږو نړيوالو موسسو مديريت يې پرغاړه درلود ، هغوی سره مو ليدنې لرلې او د هغوی سره مو د نظرونو تبادله لرله، دې مديرانو وويل چې ستاسې شرکتونه ډېره محافظه کاري کوي، د همدې محافظه کارۍ پربنسټ يې زموږ مالي دولتي مالي شرکتونه اضافي پيسې په بانکونو کې د امانت په ساتلي او د احتمالي زيانونو له ويرې په بديل کې ډېر عايد نه درلود.

د بانکي مسلکي مديرانو سره بحث او خبرو اترو له لارې دې پايلې ته ورسېدو چې زموږ شرکتونه کولای شوای د نړيوالو تجربو لرونکو مديرانو څخه په سېنګاپور کې مېشت وو زموږ د پانګونې ګټه يې د ملاحظې وړ لوړه کړه. دې چارې زموږ زموږ د پانګه اچونې صندوقونو ته پراختيا ورکړه، چې زموږ مديران سېنګاپور ته لا ډېرې پيسې وګټي، دا مديران به پخپل وار بهرنۍ پانګونه جلب کړي.

زما نظر د ښارنې پرډول او بانکي کارکوونکو هغه وخت بدل شو چې په ۱۹۹۲ کال کې د متحده ايالاتو د بهرنيو چارو وزير (جورج شولتس) چې په هغه وخت کې د امريکا د يو تر ټولو لوی بانک جې. پي. مورګان J.P.Morgan غړی و ، زه يې د يادشوي بانک غړيتوب ته راوبللم. د جې پي مورګان د بانکوالو سره د مجلسونو له لارې او د هغوی د راپوروکونې په غونډه کې ګډون چې په هرو شپږو مياشتو

(c) ketabton.com: The Digital Library

کې ترسره کېدله، موږ د هغوی د کار په اړه معلومات ترلاسه کړل چې هغوی څه ډول ځان نړیوالې بانکوالۍ ته چمتو کړی. د دې بورډ د غړو پوهې، تجربې او کاري ژمنتیا چې ټول مجرب بانکوال وو پرما یې ژور اغېز وکړ، د بورډ غړو ته د نظر او مشورې لپاره بریالي مدیران او پخواني سیاسي مشران د نړۍ مهمو اقتصادي سیمو ته بلل کېدل.

د سیمې څخه زما شخصي معلومات او پېژندنې د بورډ نورو غاړو ته کتهور وو ، د بورډ د نورو غړو شتون هم د هغوی د خپلو سیمو څخه د معلوماتو لرل او د تجربو د بورډ غړو بله کتهوره چاره وه. د منځنۍ اسیا اروپایي او امریکایي هېوادونو سره زموږ ناستو زه دې پایلې ته ورسولم چې سېنګاپور نظر ځینو هېوادونو ته ډېر شاته پاتې دی.

د سېنګاپور دولتي پانګونې شرکت د رییس په توګه ما د بانکوالۍ د چارو په اړه یو سلسله بحثونه د لویو بانکونو لکه امریکایي، اروپایي او جاپاني مدیرانو سره درلودل. د دې بحثونو له لارې مې د نړۍ د بانکونو د راتلونکې لپاره د هغوی لید لوری پیدا کړ. همدارنګه موږ درک کړه چې د نړۍ د لویو بانکونو په پرتله د سېنګاپور بانکونو ته لاره اوږده ده، چې هغه حد ته ورسېږي. د رهبرۍ بورډ غړو او همدارنګه د سېنګاپور بانکونو اجراییه مدیران اکثره د سېنګاپور له وګړو څخه تشکیل شوي وو.

ما دا مطلب د سېنګاپور د دریو لویو بانکونو له رییسانو(د ورای ابحار چین د بانکوالۍ شرکت، دورای ابحار متحد بانک او دورای

(c) ketabton.com: The Digital Library

ابحار بانک) سره شریکه کړه، د هغو ځوانانو څخه چې هغو یې په دې اړوند موربړ ته وړاندې کړل، ما وموندله د هغوی د نړۍ د بانکي ګوابنونو او راتلونکي په اړه خبر نه دي.

ما سېنګاپوري بانکونو ته ګوابن وکړ نن یا سبا سېنګاپور د متحده ایالاتو سره ددوه اړخیزو تړونونو په پایله کې یا د نړۍ د سوداګریز سازمان سره په هوکړو کې مجبور شي چې د بهرنۍ بانکوالـه لپاره خپلې دروازې پرانیزي او هغه ملاتړ چې سیمه ییزو بانکونو تـرې درلـود لغوه اعلان کړي. پـه ۱۹۹۲کـال کـې یـې پرېکـړه وکـړه چـې د سېنګاپور د بانکواله زوړ قالب مات کړم، دې پایلې ته د سیدلی وم چې د سېنګاپور بانکونه نوی لیدلوری او ریفورم او بهرنۍ وړتیا تـه اړتیا لري. فکر مې وکړ، کـه د سېنګاپور درې لوی بانکونه پدې اړوند کوم کار ترسره نکړي. د سېنګاپور پرمختیایي بانک (Devolopment Bank of Singapore) چې دولت پکې ونډه لرله باید د بدلون او نوښت لپاره لاره پرانیزي. له یوه مناسب شخص د پلټنې وروسته په ۱۹۹۸کال کې د سېنګاپور پرمختیایي بانک(جان اولډز) چې د (جی. پي. مورګان بانک) د مدیرانو څخه یو په کارپوه او مسلکي مدیر و او دهغه بانک د پرېښېدو په حال کې وګوماره، هغه د بانک د رییس د مرستیال او عامل پلاوی په توګه دنده پیل کړه، زموږ موخه داوه چې د سېنګاپور پرمختیایي بانک د اسیا په بازار کې پر یو پرمختللي بانک بدل کړو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ما د دريو کالو په اوږدو کې پرلپسې ډول (کوه بېنګ سېنګ) د سېنګاپور بازار ته د بهرنيو بانکونو له لاسه يې ملاتړ کړی و، خو اوس پدې نظر وم چې بلاخره هغه وخت رارسېدلی چې پرېږدو د نړۍ ټلور لويو بانکونو لوبغاړي دې ته مجبور کړو چې يا د خپلو خدمتونو په نويو کولو تېر کړو يا په بازار کې خپله ونډه کمه کړو. ما له دې ګوابښ څخه خبر درلود چې ممکنه وه زموږ بانکونه ونشوی کړای بهرنيو بانکونو سره سيالي وکړي او په پايله کې به له منځه ولاړ شي، پدې صورت کې به زموږ د اسې سېنګاپوري بانک درلود چې د بحران په حالت کې پرې اتکا وکړو، په تدريجي ډول دې پايلې ته ورسېدو چې کوه. بېنګ. سېنګ د سېنګاپور د پولي اداري مرستيال ددې وړتيا نه درلوده چې د نړۍ د بانکوالۍ صنعت سره يوشان ولاړ شي. هغه له حده زيات دداخلي پانګوالو د ملاتړ په فکر کې وو، ما پدې برخه کې د (جرالډ کوريګن) د نيويارک فډرال ريزرف بانک پخوانی مشر او د براين کووين د انګلينډ بانک لوړپوړی مامور سره مشوره وکړه.

هغوی هر يوه په جلا جلا ډول ماته مشوره او ډاډ راکړ چې سېنګاپور کولای شوای چې دې خوا يې د بانکوالۍ ځواک او د څارنې سېستم پرځای وي لرو له بلې خوا له بحران څخه د ناکامۍ څخه وژغورل شي.

هغه ماته وويل چې د نړۍ عمده مالي مرکزونه لکه د نيويارک او لندن پدې امر تمرکز نه کوي چې پانګوالۍ په فردي ډول ملاتړ وکړي،

(c) ketabton.com: The Digital Library

بلکې د هغوی موخه دا وه چې د خپل سېستم ثبات او سلامت وساتي. کوریګن وګووین موږ پدې مجبور کړو چې هغه موسسات چې زموږ د پرمختګ لامل ګرځي باید ترې ډېره وېره ونلرو. په کال ۱۹۹۷ کال د لومړي وزیر په اجازه ښاغلي(لونګ) یې پدې کار وګوماره، زموږ د بانکونو او د پانګونې د صندقونو د مدیرانو د مدیرانو سره لیدلي او زموږ د مالي سکتور کړندلارې یې یادې کړېدي. هغه وخت چې په ۱۹۹۸ کال د جنوري په لومړۍ نېټه لومړي وزیر (لونګ) یې د سېنګاپور د پولي اداري د رییس په توګه وګوماره هغه د اړینو ګامونو په اخیستلو سره د بانکوالۍ په سېستم کې اصلاحات راوستل.

لونګ د سېنګاپور د پولي اداري د ځینو کلیدي مامورینو په مرسته د اداري د جوړښت له مخې نوې کړه او هغوی یې دې ته چمتو کړل ترڅو د کارنوی طرز او د اداري د پرمختګ لپاره عملي لارې چارې پلې کړې. لونګ او ټیم یې د سېنګاپور د پولي اداري نظارتي طرز ته بدلون ورکړ هغوی دا کار په نرمښت او انعطاف سره ترسره کړ او د خپلو کړنو په طرحه او تطبیق د بانکي صنعت د اړوندو نظرونو سره په پام کې ونیوه، لونګ او ملګرو یې د خپلو مشاورینو په پام کې نیولو سره او د بانکي صنعت د کمېټو سره د سېنګاپور د بانکوالۍ ټولې پالیسي ګانې یې تربیا کتنې لاندې ونیولې او هغه یې د نویو شرایطو سره عیارې کړې هغوی د شتمنیو د مدیریت په هڅونه کې

(c) ketabton.com: The Digital Library

مهم ګامونه پورته کړل او د سینګاپور ډالر لوړولو مقررات یې د پانګونې بازارونو د پراختیا په موخه تعدیل کړل.

د سینګاپور پولي اداري د ونډو بازار د کمېشن نرخونه ازاد کړل او د Stock Exchange of Singapore او Sim Exinternation monetary exchange یې وهڅول چې یو بل سره مدغم شي.

د سینګاپور پولي اداري بهرنیو بانکونو ته اجازه ورکړه چې خپلو څانګو او د نقدیه ماشینونه په سینګاپور کې پرانیزي.

له دې لارې به کورنی بانکي سکتور به ازاد شي. هغه محدودیتونه چې د بهرنیو بانکونو پر وړاندې وضع شوي وو له منځه یوړل شول او د بانکونو څخه هیله وشوه چې د ورته ترتیباتو پر بنسټ خپله مدیران دې د امریکایي بانکونو پشان د مدیرتونو نوم اېښودنه ترسره کړي. دې کمېټې دنده لرله چې د هغو کسانو پخواني اسناد چې د مدیره پلاوي غړیتوب ته نوماند شوي د مطالعې او ارزونې لاندې ونیسي او خپلې سپارښتنې ونډه والو ته وړاندې کړي.

د دې کمېټې موخه داده چې مدیریتي پوستونو ته وړ، باکفایته، صادق او په کار پوه اشخاص وګوماري. چې نه یوازې ځینو بلکې ټولو ونډه والو ته ګټه ورسوي. بانکونه پدې باور وو چې نرم نظارت طریقه به هغوی ته اجازه ورکړي چې نوي قیمتي اسناد بازار ته معرفي کړي. د هغوی نظر به هغه وخت ډېر ګټور وای چې دا کار یې

(c) ketabton.com: The Digital Library

مخکې کړی وای. ولې مخکې له دې چې د سینګاپور پولي اداري خپله ورتیا په مالي بحرانونو کې ثابته کړې ده، ما تر اوسه دا باور نه و ترلاسه کړی هرهغه چې منع دي ونډه اخیستونکو ته یې اجازه ورکړو، هغه احتیاطي لاره چې موږ په مخکې نیولې وه په هماغه اساس مو د ۱۹۹۸ کلونو مالي بحران په اسانۍ اوښه شکل سره تېر کړل.

ددې بحران د پېښېدو په وخت کې زموږ بانکونه د ښې مالي روغتیا څخه برخمن وو، دا بحران زموږ د ونډو د بازار د سقوط سبب نه شو. د ۱۹۸۲ کال نه یانې له هغه وخت څخه چې موږ د خپل اسیایي ډالري بازار پیل کړ، تراوسه یې درې کاله وخت ونیوه، موږ وکړای شول د سالم مدیریت سره خپل باور د یوه نړیوال پولي مرکز په توګه ثابت کړو، د ۱۹۹۷ کال د جولای میاشت نه وروسته، یانې هغه چې د (باټ) د تایلینډ پیسو ارزښت د سقوط په پایله کې شرقي اسیا د مالي بحران سره مخ شوه، د سیمې په اقتصاد او د ونډو پر بازار یو لوی مصیبت نازل شو.

خو ددې مالي کړکېچ سره سره په سینګاپور کې هېڅ بانک د مالي بحران سره مخ نشو. ددې بحران په پایله کې نړیوالو پانګوالو هڅه کوله چې خپلې پیسې د سیمې د بانکونو څخه وباسي چې سینګاپور هم پکې شامل و، په بحراني حالاتو کې هغه وخت چې د پانګه اچونې

(c) ketabton.com: The Digital Library

صندقونو مدیرانو له مالي کړکیچ څخه وېره لري خپل مشتریان او پېرودونکي په تیاره او بې خبرۍ کې ساتل عاقلانه کار نه دی.

نو پدې توګه موږ پرېکړه وکړه چې ژر تر ژره خپلو پیرودونکو ته لومړني معلومات ورکړو، تر څو خپل مشتریان پدې قانع کړو چې زموږ د پانګې اچونې په اړه زموږ مشتریان زموږ په اړه سم قضاوت وکړي. موږ خپل بانکونه وهڅول ترڅو د خپلو پټو زېرمو په اړه معلومات او د خپلو مشتریانو په اړه دروغ معلومات ورنکړي. هغوی عمومي شرایط سیمه ییزو قرضو لپاره عامو خلکو ته وړاندې کړلې، د اغېزمنو کړنو په پایله کې د سېنګاپور پولي اداري نه یوازې دا چې بحران او سقوط سره مخ نه شو بلکې له نوموړې اداره له پخوا نوره هم ځواکمنه شوه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کارګري ټولنو د مرستو جلبول

د (سیح. موی. کوک) د کاریګرو د ټولنې مشر او د ولسي جرګې غړی، همدارنګه د خلکو د عمل ګوند غړی هم و، له هغه وخته چې د کاریګرو د ټولنو سره همکارو ماسره ملګری و. هغه د ازادۍ او اخلاص لاس په اړه چې موږ کاریګرو ته د ګومارنې پر محال ورکړي وو نیوکه لرله، خو په عین حال وخت کې یې منله چې ټولنې د بهرنۍ پانګه اچونې لپاره د یوې مناسبې فضا د جوړېدو لپاره دې ته اړتیا ده چې د کاریګرو پر وړاندې نسبتاً یو نرم او غیر دښمنانه دریځ ونیول شي. ما ددې لپاره چې د کاریګرو څخه د ناوړه ګټې اخیستنې څخه مخنیوی شوی وي، د کار او کاریګر قانون کې مې تضمین ځای پرځای کړ. هغه بدلونونه چې د ګومارنې او صنعتي اړیکو په قانون کې وارد کړل ډېرې ښې پایلې مو ترلاسه کړې.

د یوه کال په موده کې (۵۲) نوې فابریکې جوړې کړې او ۱۷۰۰۰ نوي کارونه پیدا شول. په ۱۹۷۰ کال کې نوې پانګونې ۲۰۰۰۰ کاري فرصتونه ایجاد کړل، همدارنګه په همدې موده کې ملي عواید هم ډېر لوړ شول.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په ۱۹۷۲ کال کې موږ د (مزد ملي شورا) د تړولنو ، دولت او کاریګرو په ګډون سره رامنځته کړه. دې شورا هر کال د هغو ارقامو او معلوماتو څخه چې د دولت لخوا راټولېدل، د مزد کچه، د کاریګرو کاري شرایط مو راتلونکي کال لپاره برابرول. چې له یوې خوا د کاریګرو لپاره د منلو وړ وي، او له بلې خوا په هېواد کې اقتصادي وده تضمین او وهڅوي. د دې شورا توصیو د عمومي لارښوودونو په بڼه کار ورکاوه، او اجازه یې ورکوله چې د کاریګرو او کارفرمایانو ترمنځ د اقتصادي سکتور په بېلابېلو برخو کې په مختلفو پایلو ترسره کېدې. د هماغه لومړنیو کلونو څخه کوه دوی پدې باور و چې د کاریګرو مزد باید د تولید د ګټې څخه ډېر نه وي.

په سبنګاپور کې د بحراني روحیې (د خپلواکۍ په لومړي کال) حاکم و ، زه یې دې ته وهڅولم چې د کارګرو تړولنو چلند په څو کلونو کې تغیر کړم، د خلکو روحیې پدې تراغېز لندې راغلې وې چې ګوندې د سنګاپور اقتصادي سقوط ګوابښ د برتانیې پوځونو د وتو له سببه و. د خلکو روحیه دې ته جوړه شوې وه چې که چېرته موږ له تاوتریخوالۍ او اعتصابونو ته د پای ټکی کېښږدو نو او اقتصادي ودې او ملي ثبات ته لاره هواره نکړو نو خلک او هېواد به مو له لوی ګوابښ او ناورین سره مخ شي او له منځه به لاړ شو.

په عین حال کې د اقتصادي چارو مدیران او د کمپنیو خاوندان مو پدې قانع کړل چې هغوی باید د کاریګرو رضاکارانه مرسته را جلب

(c) ketabton.com: The Digital Library

کړي. پرته له دې د مولديت د پرېښت (چې د پرمختګ کليد جوړوي) نشي کولای بريالی شي.

سخت قوانين او ګوابنوونکې خبرې، يوازې نشي کولای د توليد پر د پرېښت اغېز وکړي، دا زموږ سياستونو پايله وه چې د کاريګرو ټولنې مو دې ته اړ کړې چې زموږ د پلانونو ملاتړ وکړي. هغوی پدې پوه شوي و چې زموږ د اقتصادي سياست موخه داده چې سېنګاپور په نړيواله کچه يو با عزته او با اعتماده اقتصادي بريالي هېواد په توګه پياوړی کړو، بهرنۍ پانګه اچونه جلب کړو او خپلو خلکو ته دندې او د کارځايونه جوړ کړو. نو دا چاره سبب شوه چې زموږ ترمنځ د ضديت او بې ځايه رقابت پرځای د همپالنې او مرستې فضا رامنځته شوه.

په کال ۱۹۶۹ کال کې، زما يو پخواني اشنا، ديوان ناير زما د هڅونې په سبب، له کوالالامپور څخه سېنګاپور ته راستون شو او د NTUC يانې د سېنګاپور د کاريګرو ټولنو ملي کانګرېس په ذمه واخيست، هغه د ۱۹۶۴ کال څخه را پد بخوا هغه کال چې هغه د ماليزيا پارلمان ته وټاکل شو. هلته يې ژوند کاوه، هغه علت چې نوموړی ما سېنګاپور ته راوسته، غوښتل مې چې نوموړی زموږ صنعتي اړيکو ترمنځ سوله او ارامښت وساتي او کاريګر وهڅوي تر څو د خپلو کارونو اغېزمنتيا او نوښتونو ته پراختيا ورکړي. د NTUC د سکرتر جنرال په توګه د (ديوان ناير) موجوديت زما لپاره لويه مرسته وه،

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغه زما اقتصادي کړندلارې منظمې او همغږې کړې او د کاريګرو ټولنو سره يې رغوونکې، هڅوونکې او مثبت چلند کاوه. د NTUC پخوانۍ رهبرۍ سره د ۱۹۷ څخه تر ۱۹۸۱ کلونو پورې هغه وخت چې پارلمان نوموړی د ولسمشر په توګه وټاکه، هغه وکړای شو د کارګرانو مشران قانع کړي، ترڅو خپلې غوښتنې د نړيوالې سيالۍ سره سمې عيارې کړي او هغو طرحو چې د سينګاپور قدرت يې په نړيواله کچه کمزوری کاوه، ترې ډډه وکړه. هر وخت چې وينسميوس له سينګاپور څخه ليدنه کوله، هغه او د اړيکو مامور يې نيم.تينګ دو به د اقتصادي حالت په اړه د معلوماتو د يوان ورکاوه. د يوان؛ د اقتصاد بنسټيز ارونه د کاريګرو ټولنې مشرانو ته زده کوه او د د مزدونو درې اړخيزې شورا سره به يې مرسته کوله.

يوه مسله چې د يوان ورسره مخ شو، هماغه د کاريګرو د غړيتوب د شمېر کمېدل و، ځکه د وخت په تېرېدو سره د کاريګرانو ټولنو مبارزاتي روحيه لږېدله او دې چارې په يو ډول ددوی د غړيتوب نه لېوالتيا ښووله. د غړيتوب د کمښت د مخنيوي لپاره د يوان په ۱۹۶۹ کال کې يو سمينار جوړ کړ او په هغې کې يې د کاريګرو د استازي پدې قانع کړل چې د کارګرې په نوې فضا سره پخپلو چارو کې بدلون راوړي.

دې موخې ته د رسېدو لپاره د څو کوپراتيفي شرکتونو د کاريګرو ټولنې يې رامنځته کړې. په ۱۹۷۰ کال کې NTUC کوپراتيف د

(c) ketabton.com: The Digital Library

سېنګاپور ټيکسي ګاني د NTUC Comfort تر نامه لاندې يې بنسټ رامنځته کړ. دا چاره ددې سبب شوه ترڅو له يو شمېر ټيکسيانو څخه چې د ۱۹۲۰ کلونو په اوږدو کې د جواز او غړيتوب پرته کار کاوه دا پروګرام د ۲۰۰ موريس اکسفورډ دوله ټکسي ګانو او د ۲۰۰ انګليسي استين ډوله بسونو چې د انګليستان په مالي مرسته اخيستل شوي وو پيل شو.

د ۱۰۰۰۰ ټيکسيانو او ۲۰۰ د ښوونځيو سرويسونو په درلودلو سره دې ټولنې په ۱۹۹۴ کال کې د Comfort Group limited تر نوم لاندې د سېنګاپور د ونډو په بازار کې د يوه سوداګريز شرکت په توګه ثبت شوه.

د کليدي غړو د لګښتونو د کمښت لپاره د NTUC په کال ۱۹۷۳ کې يې د NTUC Welcome شرکت د بنسټ ډبره کېښوده. ددې کوپراتيف، ستر پلورنځی، هټۍ او مغازې پرانيستلې چې د NTUC مغازې توکي نظر د بازار نرخونو ته ارزانه ترلاسه کولای شول، وروسته نوموړی کوپراتيف د NTUC fair price په يو لوی سوداګريز سوپر مارکېټ بدل شو او بېلابېلې څانګې يې لرلې چې د توکي يې د عمده پلورنځيو پر بنسټ ارزانه ورکول. بل کوپراتيف چې د NTUC د غړو ژوند او روغتيا يې بيمه کول او د NTUC income په نوم يادېده، وروسته يې د موټر او نورې بيمې هم زياتې کړې، دې کوپراتيف مسلکي او په کار پوه مديران په کار وګومارل. دې تجربې د ټولنو مشرانو ته دا ورزده کړه چې څنګه يو سالم او اغېزمن اقتصادي مديريت ترسره کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

منصفه ټولنه، نه جیره خوړونکې ټولنه

موږ په سوسالیزم، یانې په ټولنه او اقتصاد کې د خلکو عادلانه ونډې باندې باور لرو، وروسته پوه شو چې په یوه تولیدي اقتصاد کې شخصي انګېزه او انفرادي رول رغنده او ټاکوونکی رول لري. خو د خلکو وړتیاوې بېلابېلې دي، که د کار پای په بشپړه ډول د بازار تابع جوړ شي، وضع به اخر دې حالت ته راشي چې په پایله کې به یې ډېر لږ خلک به یې لوی ګټونکي وي، ځینې نور به منځني ګټونکي او ځینې به د ملاحظې وړ په بایلونکي کټګورۍ کې وو.

داحالت به طبعاً په ټولنه کې د ګډوډۍ سبب شي، ځکه چې په ټولنه کې به د عدالت خوښۍ وجدان ته زیان ورسوي. رقابتي ټولنه کې چې په هغه کې ګټونکي او بریالي خلک د هرڅه درلودوونکي وي او بایلوونکي خلک هرڅه له لاسه ورکړي. یانې د هانک کانک د ۱۹۲۰ کلونو پشان ټولنه، د سینګاپور لپاره د منلو وړ نه وه. هغه مستعمراتي حکومت چې له بهره ورته هدایت کېده اړ نه و چې هر پنځه کاله وروسته ټاکنو سره مخ شي، خو د سینګاپور حکومت له داسې یو حالت سره مخ و، د افراطي توپیرونو د هوارولو لپاره لکه د ازاد بازار، موږ مجبور و چې د ملي عایداتو په بیا وېشلو لاس پورې

(c) ketabton.com: The Digital Library

کړو، او د سبسیډۍ ورکولو له لارې خپلې چارې پیاوړې کړو چې تولیدي وړتیا او د وطنوالو عایدات یې لوړول.

د هغو چارو په سر کې چې د وطنوالو تولیدي قدرت یې لوړوه، هغه ښوونه او روزنه وه، د اوسېدو مېنې او د روغتیایي خدماتو وړاندې کول هم پدې برخه کې د خپل اهمیت څخه برخمنې چارې وې. خو د شخصي روغتیایي خدمتونو او د تقاعدي امتیازاتو لپاره لپاره د حل لارو کتل څه اسانه کار نه و، موږ هڅه کړې چې د غوره لارې چارو ته د عملي لیدلوري له مخې چلند کاوه، که موږ د عایداتو په وېش او د مالیو په اخیستو کې افراط کړی وی، هغه فعال او بریالي خلک چې شتوالی یې زموږ اقتصادي ودې لپاره کلیدي اهمیت درلود، ناهیلي کېدل او د خپلو چارو څخه کېدل. موږ د یوې بلې ستونزې سره چې مخ وو هغه داوه چې څرنګه د اقتصادي غېزمنتیا او د عایداتو عادلانه وېش په منځ کې او له بلې خوا مناسب او د منلو وړ عدالت تامین کړو.

زما د فکر یوه لاره داوه چې د سېنګاپور هر اوسېدونکی د خپل هېواد راتلونکي جوړولو لپاره برخمن کړم. زه د داسې یوې ټولنې غوښتونکی وم چې هر غړی یې کور او سرپناه ولري. مه هغه توپیرونه چې د دولت اړوند د ټیټو اجارو او شخصي کورونو ترمنځ موجود و لیدلي و. هغه ودانۍ او اپارتمانونه چې د دولت لخوا هغو خلکو ته ورکول کېدل چې عاید یې ټیټ و، په ارزانه بیه په اجاره ورکول

(c) ketabton.com: The Digital Library

کېده، د نړېدو او خرابېدو په حال کې وو. خو د شخصي اپارتمانونه به تل پاک ساتل کېدل.

دې پرتلې ته زه پدې باوري کړم وم چې کورنۍ هروخت د خپلو کورونو خاوندان اوسي. هېواد به څو ځله تردې باثباته وي، له دې نه ورسته چې موږ د ۱۹۲۳ کال ټاکنو کې بريالي شو، ترهغې چې سينګاپور لا د ماليزيا يوه برخه وه، ما د پرمختګ او استوګنې بورډ پرانيسته، چې د خصوصي ماليکيت د پراختيا پروګرام اعلام کړي. موږ نومورې بورډ په ۱۹۲۰ کال کې د قانون په چوکاټ کې جوړ کړی و، ترڅو د د کاريګرو لپاره ارزان قيمتې ودانۍ جوړې کړي. د پرمختګ او استوګې بورډ په ۱۹۲۴ کال کې د کور پېرودونکو ته قرضيې ورکولې چې په ټيټو بيو او د ۱۵ کالو کښت سره ملګري وو. خو دا پروګرام بريالی نشو، ځکه هغه چاچې د کور د اخيستلو لېوالتيا لرله، ددې پروګرام په چوکاټ کې اړ و چې ۲۰ سلنه د خريد بيه د قرارداد د لاسليک مهال په نقدي ډول ادا کړي.

ډېری داسې پېرودونکي موجود و چې ددې وسه يې نه درلوده چې دغه ۲۰ سلنه پيسې ورکړي. د خپلواکۍ د ترلاسه کولو وروسته هغه څه چې زه يې ناارامه کولم دا وه چې رايه ورکوونکي په بشپړ ډول د ښار داوسېدونکي څخه تشکيل شوي وو. زما مشاهداتو څرګندوله چې څه ډول د ښاريان تل د حکومت په مخالفت کې رايه ورکوله، په

(c) ketabton.com: The Digital Library

همدې موخه مې پرېکړه وکړه چې د سينګاپور کورنۍ د کورونو خاوندان کړم، پرته له دې به ثبات ته رسېدل اسانه کار نه و.

د استوګنځي پروګرام د طرحې په اړه زما نظر دا و چې د ځوانانو کورنۍ را وغوښتل شي چې عسکري خدمت په يو دود بدل شي، د سرتېري کورنۍ به خپل کور نه درلود، سرتېری به ژر تر ژره دې پايلې ته رسېده چې هغه د پانګوالو د شتمنيو څخه دفاع کوي، نه د خپل کور کلي څخه، زه پدې باوري وم چې د نوې ټولنې لپاره د مالکيت د داوې احساس چې زموږ په ټولنه کې يې ژرې ريښې نه درلودې، حياتي ارزښت درلود.

د دې نظريې په پلي کولو کې کېنک سووي، د دفاع وزير په توګه زما لوی ملاتړی و، نورو وزيرانو هم د کورونو مالکيت يو امر ګڼه خو پدې نظر نه و چې ګوندې مالکيت ډېر حياتي ارزښت لري.

پر کثيفو او غير روغتيايي ځايونو باندې د پخوانيو استوګنيزو ناحيو د بدلولو څخه مخنيوی

د دې لپاره چې پرېښودو پخواني استوګنيز ځايونه پر چټلو او کنډوالو بدل شي، په ۱۹۸۹ کال کې مې د ملکي پرمختګ وزير ته وړانديز وکړ، چې د دې وخت را رسېدلی ترڅو پخوانۍ ودانۍ د حکومت د بوديجې څخه په ګټې بيا ورغوو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

او کیفیت یې تقریباً د نویو ودانیو تر حده لوړ کړو او پردې وړاندېز مو هوکړه وکړه او یو شمېر یې بهر ته ولېږدول ترڅو پوه شي چې پخوانۍ ودانۍ څنګه ساتل کېږي، پرته له دې چې په هغه ځای کې کوم او سېدونکي او سېدل ورته مزاحمت وشي. دې ماموړینو دا ډول بېلګې په المان، فرانسه او جاپان کې وموندل. ددې ماموړینو د موندنو پربنسټ د استوګنې پرمختګ بورډ په یو ننداره ییز پړاو سره د پخوانیو ودانیو پر بیارغونه پیل وکړ. پدې پړاو کې د استوګنې پرمختګ بوډ، پرهر زاړه کور **۵۸۰۰۰** ډالره لګښت وکړ او نوموړو کورونو ته یې پخلنځي، تشنابونه او د کالو وینځلو کوټې جوړې کړې. ددې لګښت پر وړاندې د کور خاوند مسوولیت درلود چې **۴۵۰۰** ډالر استوګنیز پرمختګ بورډ ته تحویل کړي.

د پخوانیو ودانیو چارچاپېره او بهرنۍ د بوالونه بیا ورغول شول، ترڅو د نویو شخصي جوړشویو استوګنیزو کورونو په ستنډرډونو سره برابر اوسي. چمنونه، شنې سیمې او د کورنیو لپاره سر پټې ځایونه له سره ورغول شول. په پایله کې دې بیارغونې د پخوانیو استوګنیزو کورنو قیمتونه ډېر لوړ کړل.

(c) ketabton.com: The Digital Library

تقاعدي حقونه

یوه لویه مسله چې موږ ورسره لاس او ګرېوان و هماغه د کاریګرو د زړښت د وخت د تقاعدي حقونو تامین و.

په اروپا او امریکا کې دا حقوق د دولت لخوا وړاندې کېږي او د مالیه ورکوونکو لخوا تمویلېږي. موږ پرېکړه وکړه چې هر کاریګر باید پخپله خپله د زړښت د وخت سپما د CPFصندوق کې جوړه کړي، موږ په ۱۹۷۸ کال کې اجازه ورکړه چې نوموړی صندوق د پانګه اچونې موخو لپاره د شخصي صندوق په توګه د ګټې وړ وګرځي دهغه کال په پیل کې، حکومت د سېنګاپور په ښاري سرویس په چوپړتیاوو کې اصلاحات راوستلي وو. ددې اصلاحاتو په تعقیب د سېنګاپور د ښاري سرویس چوپړتیاوو د ونډو شرکت یا Singapore Bus Service LTDجوړ کړ او د ونډو په بازار کې یې ثبت کړ، په عین حال کې د CPF صندوق ګډونوالو ته مو اجازه ورکړه چې هر کس تر ۵۰۰۰ ډالرو پورې خپلې راټولې شوې پیسې ددې شرکت د لومړنیو توکو په اخیستو کې ولګوي.

پدې کار سره ما غوښتل ددې شرکت د ونډو مالیکیت څو مره ژر چې کېږي ددې شرکت پر ځینو ګډونوالو ووېشم، ترڅو ګټه یې کاریګرو

(c) ketabton.com: The Digital Library

ته ورسېږي چې په حقيقت کې يې د ښاري سرويس د خدماتو مستهلکين پورې اړه درلوده.

دا چاره د دې سبب کېده چې د ښاري سرويس د خدمتونو د بيې په شدت سره له لاسه ورکولې او د دې خدمتونو اړتياوې دولتي سبسيډۍ ته لږېدلې.

دې بريا پسې په GPF کې د راټولو شويو پيسو څخه ګټه اخيستل مو ازاد کړل او اجازه مو ورکړه چې دا پيسې په سوداګريزو او شخصي صنعتي ملکيتونو کې د پانګه اچونې، د اعتباري شرکتونو ونډې او سروزرو په برخه کې ترې ګټه واخيستل شي. په هغه صورت کې چې د دې مشترکينو د پانګه اچونو ګټه هغه کولای شول خپله اضافي ګټه له صندوق څخه بهر کړي او مصرف يې کړي.

د دې احتمال لپاره چې د غړو د ټولو سپما حسابونه د مو له منځه وړي وي. محافظتي لازم شرايط مو په پام کې نيول او پلي کول به مو د ۱۹۹۵ کال په راتلو سره ۱،۵ ميليونه د سي پي ايف غړي د سېنګاپور د ونډو د بازار د لومړي طراز شرکتونو کې ثبت شول پانګونه کړې وه. په کال ۱۹۹۳ کې هغه وخت چې د سېنګاپور د ټليکام شرکت ونډې مو د لومړي ځل لپاره اشاعه کړې، د هغوی ډېر شمېر مو په د بازار څخه په ټيټه بيه په ټولو بالغو ښاريانو خرڅه کړه، زموږ موخه له دې کار څخه دا وه چې زموږ مبالغ چې دولت د کلونو په اوږدو کې سپما کړې وې بيا ځلي يې په ټولنه کې وويشل. موږ غوښتل چې زموږ د

(c) ketabton.com: The Digital Library

هېواد وګرځي د وطن د يو لوی شرکت د ونډو مالکان شي او د خپل هېواد په اقتصادي پرمختګ کې لوی رول ولوبوي.

ددې لپاره چې نقدي پيسې ترلاسه کړو، موږ ونډه والو ته د بونس د ونډې د ترلاسه کولو حق ورکړ. دا امتياز د لومړي، دوېم، درېم او شپږم ځل د تطبيق وړ وو چې په لومړي پړاو کې د ونډه والو ته ورکړل شوی وو.

پدې سره ونډه وال هڅول کېدل چې خپلې ونډې د ډېر وخت لپاره وساتي چې وکړای شي په نقدو پيسو يې خرڅ نکړي. دا کړندلاره ددې سبب شوه چې تر ۹۰ سلنه د سېنګاپور کاريګر د سېنګاپور د ټيليکام خاوندان شول. د ونډو په بازار کې د کاريګرو دا ډول ونډه اخيستل په اټکل ډول په نړۍ کې يو لوی شمېر دی چې وجود لري.

زما ليدنو دا څرګندوله هغه چا چې خپل شخصي کورونه لرل څو ځله ښه ساتل، نظر هغو ته چې په کرايه يې ورکړي وو.

له دې ليدنو څخه ماته پته ولګېده چې پر مالکيت د وياړ احساس د هر انسان طبعي غريزه ده. د ۱۹۵۰ او ۱۹۶۰ کلونو په ستونزو او لاريونونو کې عادي خلکو پراخ ګډون کړی و، دوی به کتارې ماتولې، دولتي تاسيسات يې تخريبول او موټرونو ته يې اور ورته کاوه، خو د ۱۹۶۰ کلونو په منځ کې ياني هغه وخت چې ډېری خلک د کورونو خاوندان شوي وو، په لاريونونو کې د خلکو چلند په بشپړ

(c) ketabton.com: The Digital Library

ډول تو پیر کاوه پدې کلونو کې مې ځوانان ولیدل چې خپل موټر سایکلونه یې د واټونو په پارکونو کې ودرولي وو، پخپلو اوږو یې خپل وسایل خوندي ځایونو ته لېږدول، دې چارې زه لا وهڅولم چې هره کورنۍ د فزیکي شتمنۍ خاوندانې کړم، زه پدې باور وم چې دا کورنۍ خپله شتمني د زړه له کومې ساتي، زما د باور سم والی په عمل کې ثابت شو. موږ پرېکړه وکړه چې د خپلې ټولنې شتمني د شتمنو د ډېروالي سیاست له مخې وو بشو، نه د سبسیډي د ډالۍ کولو له لارې، هغه لاره چې موږ پرمخ نیولې وه. هغوی چې د ازاد بازار په برخه کې یې نړیواله او په جایزه نه شوه ګټلی، اجازه مو ورکړه چې نورې با ارزښته جایزې د ازادې سیالۍ له لارې وګټلې.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په غرب کې د رفاهي پروګرامونو لګښتونه

د انګلیستان او سویډن د ورځنیو لګښتونو پروګرامونو ته په کتو موږ پرېکړه وکړه چې د دې ملا ماتوونکي سېستم څخه ځان وژغورو. په ۱۹۷۰ کلونو کې مو پام شو چې د دولت لخوا د کورنۍ د سرپرست د مسوولیتونو تقبل په خلکو کې د کاري انګېزې د ضعیف والي سبب کېږي. کورنیو ته نقدي او دوامداري مرستې، په ډېری برخو کې په تکر کې وې او خلک یې لټۍ ته هڅول. دې ډول مرستو کورنۍ او افراد دې ته هڅول چې د خپل ځان او کورنۍ د هوساینې د کوښښونو څخه اوږې سپکې کړي. جیره خوراک ځینو ته د ژوند په طرز باندې بدل شو، د کاري انګېزې په کمښت سره مو اقتصادي حیثیت یو څه ناسم شو، ځینو نورو د خپلو عایداتو باندې د لوړې مالې له لاسه خپل کارونه له لاسه ورکړل، دې خلکو هم د خپلو اړتیاوو پوره کولو لپاره پر دولت تکیه وکړه.موږ غوره پوه شو چې د پورته پروګرامونو پرځای پخپلو خلکو کې د کنفوسیوس دود ځواکمن کړو، د دې کړندلارې له مخې د کورنۍ هر مشر د خپلې کورنۍ د اړتیاوو د پوره کولو مسوولیت درلود.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د سینګاپور سیاستونو خلک ډېر کار ته وهڅول

زموږ پالیسیو او کړندلارو خلک دې ته وهڅول چې خپله ټوله انرژي او قدرت په اغېزناک او ګټورو کارونو ولګوي. پولي ثبات، متعادله بودیجه او د پانګونې ټیټ مالیات او لوړ تولید یې وهڅاوه. ډېری کاریګرو د خپلو ۴۰ سلنه سپما حسابونو سربېره د اضعافي پس اندازونو خاوندان شول چې په بانکونو او پوسخونو کې یې ساتل.

دې ټولو سپما حسابونو دولت سره مرسته وکړه چې چې د بنسټونو جوړول پیل کړي. پدې لړ کې لاندې بنسټونه شامل وو:

- لارې
- پلونه
- هوایي ډګرونه
- بندونه
- د سوداګریزو مالونو بندر
- د برېښنا مرکزونه او د لېږد سټېشنونه
- د اوبو ذخیرې
- د عامه ټرانزیټ سېسټم رغولو مرکز

(c) ketabton.com: The Digital Library

او د دولتي بې ځايه لګښتونو څخه مو مخنيوی وکړ او انفلاسيون مو دومره کچې ته ټيټ کړ چې مجبور نشولو له بهره قرض واخلو.

د ۱۹۶۰ کلونو راپه ېخوا د ۱۹۸۵ کاله پرته چې اقتصادي رکود سره مخ وو، موږ همېشه په لوړ اقتصادي موقف کې وو، د دولت مخارج په منځنۍ کچه ۲۰ سلنه ناسوچه ملي توليدات جوړول؛ دا رقم د G7 غړو هېوادونو کې ۳۳ سلنه وو. له بلې خوا زموږ پرمختيايي لګښتونه مو د G7 غړو هېوادونو څخه څو ځله لوړ وو

په ډېری کلونو کې زموږ موخه داوه چې د خپلې عادي پرمختيايي بوديجې د ملاتړ لپاره کافي ګټه ترلاسه کړو او په عين حال کې د مالياتي جوړښت له نظره، د خپلې سيالۍ قدرت د نړۍ په کچه خوندي کړو، په ۱۹۸۴ کال کې د مالياتي عوايدو د مجموعې دوه ثلثه زموږ د مستقيم مالياتي عوايدو جوړول.

په داسې حال کې دا برخه د G7 غړو مملکتونو کې د درې څلورمې په حد کې وه، موږ د ماليې له وضعې د مالې ورکړې پر لور حرکت وکړ، په همدې وخت کې د شرکتونو ماليات له ۴۰ سلنه څخه ۲۶ سلنې ته راټيټ شو. سېنګاپور د پانګونې د ارزښت لوړوالی اداره يې له ماليې ورکړې څخه معاف کړه. زموږ ماليه د وسايلو خدماتو باندې چې د پورته د توليد اضعافي ارزښت VALUE ADDED TAX باندې ۳ سلنه موجوده ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

زمـوږ پـر وارداتـو ګمرکـي ماليـات د ۰,۴ سـلنې پـه حـد کـې وه، د انګليسي سوسياليستي فلسفې SOAKING THE RICH پر اساس، موږ پـه غيـر منقولـو دارايـي بانـدې ډېـر لـوړ ماليات وضـع کـړي وو. خـو قانونپوهـانو او هوښـيارو محاسـبينو (د قـانوني تشـو او محاسـباتي چـال نـه پـه ګټـه اخيسـتنې) د هغـو کسـانو لپـاره چـې ددې ماليـاتو پـه راتهولولو بوخت وو، په ۱۹۸۴ کال کې د غير منقولو اموالو بانـدې مـو ماليات له ۲۰ سلنه څخه ۵ او ۱۰ سلنې تـه راټيـټ کـړل. پـه پايلـه کـې پـه ماليه کې دا بدلون موږ پـدې بريـالي کـړو چـې لـه دې لارې څخـه ډېـره ګټه ترلاسه کړو.

ځکـه چـې د نويـو ماليـاتو ميـزان، د املاکـو خاونـدان، لـه مـاليې نـه تېښتـه يې نور پخپله ګټه نه بلله. زموږ د عوايدو ډېره برخه لـه فيسـونو څخه ترلاسه کېدله چې د دولتي خدماتو په بدل کې اچول کېدل، زموږ موخه داده چې دا فيسونه په عـين حـال کـې د يـوې نظارتي وسيلې پـه توګه کار وکړي، او د دولتي خدماتو د حد نـه زيـاتې غوښـتنې او غيـر ضروري سرچينو څخه مخنيوی وکړي.

د اقتصـاد پايـداره وده د اقتصـادي ثبـات لامـل ګرځـي؛ او اقتصـادي ثبات پخپل وار پانګونه هڅوي او بلاخره د ثـروت د پيـدا کېـدو سـبب ګرځي. ځکـه مـوږ پـه لومړيـو کـې سـخته پرېکـړه کـړې وه او د سياسـي موخو ترلاسه کولو لپاره مو بې ځايـه لګښـتونه راکـم کـړل. ومـو کـړای شول چې د حسنه او ښه دوران مو په اقتصاد کې رامنځتـه کـړ، چـې پـه

(c) ketabton.com: The Digital Library

ټيټو لګښتونو، لوړو پس اندازونو او د کمو تولنيزو مخارجو او د لوړې پانګونې وړ وې

په پايله کې مو وکړای شول د ځوانو بشري سرچينو پر مټ په تېرو دريو کلونو کې د خپلو شتمنيو په پراختيا لاس پورې کړو. په راتلونکو شلو کلونو کې پداسې حال کې چې زموږ نفوس زړښت ته رسېده.

زموږ اقتصادي وده به ورو شي، زموږ شخصي د سپما حسابونه به ټيټ شي، او زموږ روغتيايي لګښتونه به په نفوس کې د زړو افرادو په زياتوالي سره ډېر شي. دا پداسې حال کې ده چې زموږ يو شمېر ماليه ورکوونکي به په راتلونکي کې لږ وي.

هغه لاره چې موږ کولای شو د لګښتونو په مخنيوي او د زړښت دوران په وخت کې ورسره مقابله وکړو، دا ده نو چې د سپما حسابونو روغتيايي صندوقونه مو ډېر کړل، غوره لاره به داوي چې چې زده کړې او ماهر کډوال خپل هېواد ته جذب کړو ترڅو د مهارتونو ذخيره مو ډېره شي. نو پدې سره به مو د ناخالصو ملي توليداتو او د دولت عايد به مو لوړ کړي وي.

حکومت بايد د ملي ټولنيزو پروژو، مالي ملاتړ ډېر کړي، په هغه صورت کې چې ټولنيزو رضاکاران او د هغوی اداره شتون ولري. ددې بحث په پای کې بايد ووايم چې په هغه صورت کې چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

کمونیستانو خپل د هلو ځلو نفوذ په ټولنه کې ساتلی وای ، د هېواد په اقتصادي پرمختګ کې به ددې اقداماتو پلي کول اسانه کار نه وی.

له دې نه وروسته چې سېنګاپور په کال ۱۹۶۵ کال کې خپلواکي واخیسته، کمونیستي مشران له سخړو او ستونزو سره مخ شوو ، اساسي قانون یې تر پښو لاندې کړ او د خلکو د عمل ګوند ځخه بهر شول. موږ له دې فرصته په ګټنې ، د سېنګاپور سیاست ته نوې بڼه ورکړه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

سینګاپور دیوه نړیوال سوداګریز او اقتصادي مرکز په توګه

د خلکو عمل ګوند او سني مشران د ځوان نسل سره د اړیکو په حال کې دي. د ۱۹۹۷-۱۹۹۹ کلونو مالي کړکېچ دې نسل ته یوه لویه ازموینه وه، یانې هغه نسل چې په ژوند کې یې ستونزې نه وې لیدلې.د سېنګاپور خلک او مشران په ګډه د دې ستونزو د حل لپاره سره یو شول او پر ستونزو غالب شول او له ستونزو څخه بریالي راووتل
له مالیزیا سره زموږ دې موسمي کړکېچونو او ستونزو د سېنګاپور خلکو ته دا واقعیت ور زده کړل چې د اسیا په جنوب شرق کې ژوند څنګه تېر کړي.
اوس پوښتنه داده چې ایا هغه سیاسي نظام چې ما او همکارانو مې راتلونکي نسل ته جوړ کړی له بدلون پرته به خپل کار ته ادامه ورکړي کنه؟ زه پدې اړوند شک مند وم. د خلکو د ژوند انداز د ټېکنالوژۍ د انقلاب په پایله کې په چټکۍ سره د بدلون په حال کې وو ، د سېنګاپور خلک به په راتلونکي کې د داسې یو ښه ژوند خاوندان اوسي چې پخوا نه به ډېر توپیر لري. سېنګاپور به یو مهم نړیوال سوداګریز ، ټرانزیټي او اقتصادي مرکزونو څخه وي چې د د پوهې او تعلیم پر بنسټ به ډېر پرمختګ وکړي او معلوماتي ټېکنالوژۍ پدې عصر کې به خپلې بهرنۍ اغېزې ولري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ښارونو سرسبزه (شنه) کول

لویه ګټه چې موږ وکړه هغه وخت و چې د جنوب شرقي هېوادونو رهبرانو هوډ وکړ چې د خپلو ښارونو په شنه کولو کې به یو بل سره سیالي کوي. ډاکتر ماهاتیر (د مالیزیا څلورم لومړی وزیر) چې په په ۱۹۷۰ کلونو کې یې ویلای ایستانا کې ژوند کاوه، زما څخه وپوښتل چې د ایستانا چمنونه مو د څه شي په وسیله شنه ساتلي دي. هغه وخت چې هغه صدراعظمۍ ته ورسېد کوالالمپور یې سرسبزه کړ.

د ښارونو د سرسبزه کولو پروژه په جاکرتا کې د سوهارتو، په مانیلا کې د مارکوس ولسمشرا او په بنکاک کې د ثانین لومړي وزیر لخوا پرمخ یوړل شوه. ما هغوی پدې کار کې وهڅول چې هغوی د خپلو ښارونو په شنه کولو کې ډېر امکانات لري، ځکه چې هېوادونه یې د سینګاپور اقلیم په شان د مناسب اقلیم، ونو او بوټو درلودوونکي وو.

بله هېڅ داسې پروژه نه وه چې دومره لویه ګټه یې زموږ سیمې ته رسولې وي. زموږ ګاونډیانو هریوه کوښښ وکړ چې د خپلو ښارونو په سرسبزۍ او ګل کارۍ کې له یو بل څخه مخکې شي. د ښارونو د شنه کولو پروژه یوه مثبته سیالي وه، چې ټول ترې برخمن شول.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا سیالۍ د خلکو د مورال او روحیې د لوړولو لپاره ، د توریزم د پراختیا او د پانګونې د جلبولو لپاره ډېر ګټور تمام شو. د ښارونو په پاک ساتنې او شنه کولو کې سیالي کول ، د سیالیو تر ټولو غوره ډول دی. چې کولای شو ترسره یې کړو. زما په اند ، ډېرې برخې شته دي چې هلته سیالي کول د ګټې پرځای زیان کوي، خو د پاکوالي او شنوالي په اړه رقابت هېڅکله زیان نه لري.

یکشنبه د نوامبر لومړۍ نېټه په کال ۱۹۷۱ کې موږ کلنۍ نیالګي کېنونه پیل کړه، چې په هغې کې د پارلمان ټول غړي، ټولنیز مرکزونه او د هغوی مشرانو شرکت کړی و. له هغه کال راوروسته مو دا ورځ نمانځله او پدې ورځ مو نیالونه کېنول.

په سینګاپور کې د نیال کېنولو لپاره مناسبه میاشت د نومبر میاشت ده، هغه نیالګي چې پدې میاشت کې کېنول کېږي کافي اوبه کولو ته اړتیا لري، ځکه چې باراني موسم کې ډېرو اوبو ته اړتیا نشته، ځکه چې زموږ د ونو او بوټو ډولونه محدود وو، خپل څېړنیز ټیمونه مو بوتانیک باغونو، عمومي پارکونو او قلمه کرلو ځایونو ته خاره او نیمه خاره ځایونو ته ولېږل، چې بېلابېل بوټي له هغو هېوادونو چې یوشان اقلیم لري راوړي، دې ټیمونو ګل لرونکي ډېر بوټي له ځان سره راوړل ترڅو د سینګاپور به خاوره او هوا کې یې وازمايي. زموږ بوټي پېژندونکو نژدې ۸۰۰۰ ډوله بېلابېل بوټي له ځا سره راوړل چې پدې بوټو کې نژدې ۲۰۰۰ بوټو په سینګاپور کې ښه وده او رشد کولای

(c) ketabton.com: The Digital Library

شو ، زموږ کرنیزو متخصصینو کلکې ونې ترویج کړې چې زموږ د هېواد د ونو په ډولونو او سمسورتیا کې یې ښه ونډه ترسره کړه.

یو کلیدي شخص چې د ښارونو په شنه کولو کې یې له ماسره مهم رول لوبوه، د سانګ یو کووان په نوم یو منصب دار و هغه په مالیزیا کې د کرنې په برخه کې لوړې زده کړې کړې وې او هوډ یې درلود چې د غوړیو ، ربړونو او خرما تولیدي فارمونو کې دنده ترسره کړي.

کووان له هغو تجربو څخه چې ترلاسه کړې یې وې، د ونو د روزنې په برخه کې یې چې د سړکونو او ښارونو په پارکونو کې کرل کېږي مهارت درلود چې همدا چاره یې په سېنګاپور کې هم پلې کړه چې ښه پایله یې ورکړه. ما ورته خپلې غوښتنې او هیلې وړاندې کړې او هغه هم ورته په ښه جدیت ځواب ورکړ او ډېرې هیلې یې په عمل کې پلې کړې، د هغه ځایناستی د چوا سیان ینګ و ، چې د کرنې په برخه کې یې تخصص درلود.

نوموړي ونې کرل او سرسبزي خپل کار وګاڼه او د کووان کارونه یې وغزول، اوس نو چې کله له بهره د سېنګاپور هوایي ډګر کې کوزېږم او د سېنګاپور پارکونه، چمنونه، ښایسته میوه لرونکې ونې، ګلان او بوټي وینم نو زړه مې باغ باغ کېږي، کولای شم ووایم چې د سېنګاپور سرسبزه کول د لګښت له مخې یوه ګټوره او اغېزمنه پروژه وه چې ما ترسره کړه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مطبوعات او بهرنۍ ګټې

مـوږ پـه تـاکنو کـې ګټـونکي شـوو. د سـټریس تـایمز ورځپـاڼې، مسوولینو او مدیرانو کوالالمپور ته خپل ځای بدل کړ. پدې کار سره، هغه څه چې موږ فکر کاوه پرې د تایید ټاپه ولګوله. موږ پدې عقیده وو چې دا ډلـه خلـک زمـوږ د ملـي ګټـو خـلاف خپرونـې کـوي او د بریتانیې ګټو او موخو ته انعکاس ورکوي نه دا چې د مطبوعاتو لـه ازادۍ له غمه مړه دي.

وروسته له دې چې موږ په کال ۱۹۶۵ کې خپله خپلواکي ترلاسه کړه (Strait times) ورځپاڼه بېرته سینګاپور ته راوګرځېده، پخپل دريځ کې يې بشپړ بدلون راوست او د PAP څخه يې ملاتړ وکړ. دې حرکت سره زما په زړه کې ددې ورځپاڼې لپاره کوم احترام پیدا نشو، کله چې د مالیزیا سیاستونو د ورځپـاڼې لپـاره ګټـور نـه و نـو ورځپـاڼې د خپـل کوالالمپور دفتر په د مالیزیا د ملي یووالي په سازمان چې د مالیزیا د اقتدار ګوند و خرڅ کړ.

زمـوږ حکومـت د خلکـو د عمـل ګونـد انګلیسـي ونـډه وال تـه اجازه ورکـړه چـې د وزځپـاڼې مالکیـت وسـاتي او پـه سـینګاپور کـې خپـل خپرونو ته دوام ورکړي. ښاغلي سیموینز د ورځپاڼې مالـک، د سولې لپاره زموږ خواته راغی او د خپلې ورځپاڼې د سیاسي اجنډا څخه تېر شـو، خپـل موضـوعات يـې اقتصـادي او سـوداګريزو مسـايلو تـه

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځانګړي کړل، د ورځپاڼې بلې مديرې اغلې لېسلي بېرته سېنګاپور ته ستنه نشوه او په استراليا کې يې ژوند غوره کړ.

له هماغه ځايه چې د سيالۍ پلوى وم، نورې ورځپاڼې مې هڅولې چې په سېنګاپور کې خپل کارونه پيل کړي. څو ورځپاڼو خپل کارونه پيل کړل خو ماتې يې وخوړه، د برتيانې د سل کاله حکمرانۍ نه وروسته، د Strait times ورځپاڼې تراوسه د سېنګاپور پر مطبوعاتو حاکميت درلود. د Singapore standard ورځپاڼې لا په ۱۹۲۰ کال کې خپلې دروازې تړلې وې. د Eastrern sun په نوم يوې بلې ورځپاڼې په شخصي توګه په ۱۹۲۲ کال کې خپل کار پيل کړ. د ورځپاڼې د مالک او کاو تر ډېره د ورځپاڼې د کارونو پرځاى بداخلاقيو سره سر او کار و.

د چين د جمهوري اژانسو نو څخه تر خبرو وروسته - او کاو- وکړاى شول چې درې ميليونه قرضه پيدا کړي. دا قرضه چې د خنده وړ ربع ۱،۰ سلنه توام په کال وه، بايد په پنځه کلونو کې بېرته ورکړي. ددې قرضې عمده پټ شرط داوه چې د چين جمهوري مملکت د عمده مسايلو سره غرض ونلري او مخالفت يې ونکړي او په نامهمو مسايلو کې بې لورې پاتې شي.

نوموړې ورځپاڼه د کمزوري مديريت له امله ډېر زيانونه وليدل. ورځپاڼې په ۱۹۷۱ کال کې يوه بله مرسته چې ۲۰۰۰،۰۰۰ ډالر کېده ترلاسه کړل. په ۱۹۷۱ کال کې موږ دغه تور فعاليت چې د بهرني قدرت لخوا تمويلېده افشا کړ. او کاو- دا مطلب ومانه چې دهغه ورځپاڼې

(c) ketabton.com: The Digital Library

ملاتړ چين کاوه، د ورځپاڼې نشراتي بورډ په پايله کې په دا چاره خپل اهانت وګاڼه او استعفاګانې يې ورکړې او بلاخره ورځپاڼه وتړل شوه.

د Singapore Herald ورځپاڼه يوه بله ورځپاڼه وه چې تور فعاليت يې کاوه او په سينګاپور کې يې خپرونې کولې. ددې ورځپاڼې د تمويل سرچينه يوه غير کمونيستي مرجع وه. دا ورځپاڼه په ۱۹۷۰ کال کې په بهرني ماليکيت سره د بهرنيو او ورځپاڼه ليکوونکو پرمټ خپرونې پيل کړې. ددې ورځپاڼې په پيل کې ماسره دا پوښتنه پيدا شوه چې په کوم دليل دوه تنه بهرني وګړي چې د ورځپاڼې اصلي خاوندان هم وو په انګليسي ژبه خپروني پيل کړي، چې د بيان د ازادۍ په پلمه د حکومت ضد نشرات ، د جبري عسکري خدمت په اړه غوغا ، د رسنيو محدوديت او نورو تبليغاتو لاس پورې کړ.

ليدل کېده چې ورځپاڼه د پيسو له اړخه په زيان کې وه، زموږ د داخلي امنيت رياست (Internal Security Department) اطلاع ورکړه چې ددې ورځپاڼې لوی ونډه وال يو هانکانګي شرکت دی چې Heeda & Companay نومېږي چې په دوو مجهولو نومونو ثبت شوې وه. ورځپاڼې ډېر ژر ۲،۳ ميليونه ډالره خپله عملياتي پانګه مصرف کړه. ددې پيسو له خلاصېدو نه وروسته په سينګاپور کې د چيس منهاتن بانک څانګې ۱،۸ ميليونه ډالر قرضه د ضمانت غوښتلو نه پرته يادې شوې ورځپاڼې ته ورکړل. ښاغلي ډيويډ راکفيلر د ياد بانک مشر،

(c) ketabton.com: The Digital Library

پدې اوند د څواب ویلو لپاره تر فشار لاندې راغی، ماته یې فون وکړ او ویې ویل چې دا قرضه په اشتباه کې ورکړل شوې ده.

هغه مدعي شو چې لومړي مرستیال یې چې د چیس منهاتن بانک د سینګاپور د څانګې مدیر هم و د یاد بانک له مقرراتو څخه خبر نه و، او پدې نه پوهېده چې یاد بانک ورځپاڼو ته قرضه نشي ورکولای. د هغه توضیحاتو ماته قناعت رانکړ ما د ورځپاڼې له مسوول مدیر چې تازه ګمارل شوی و، وپوښتل چې هایدا او شرکا د ونډو د شرکت ترشا اصلاً څوک و، هغه داسې فکر کاوه چې زه له دې چارې څخه خبر وم. په ځواب کې یې وویل ددې ورځپاڼې اصلي مالک دانلډ ستیفنز، په کانبیرا (د استرالیا پلازمېنه) کې د مالیزیا سفیر و.

نوموړی شخص مخکې په مالیزیا کې د سباح ولایت اعلای وزیر و، هغه وروسته مسلمان شوی و او په ځان یې د فواد ستیفنز نوم کېښود. د مسوول مدیر څخه مې وپوښتل چې ایا فکر کوي ستیفنز دې په فردي ظرفیت سره حاضري شي چې د یو نیم میلیون ډالرو د بایلوو ریسک په ځان ومني چې د سینګاپور د حکومت پرضد یې تبلیغات کړي، چې د حکومت پروړاندې یې د سینګاپور د خلکو ذهنونه مغشوشول هغه په دې اړوند زما د بې باورۍ په اړوند موافق و.

کله مې چې دا مطلب ۱۹۷۱ کال د مۍ په میاشت کې پخپلې یوې وینا کې افشاد کړه، ستیفنز چې کله چې هغه په سینګاپور کې و ورسره

(c) ketabton.com: The Digital Library

بلد وم چې اوس په کانبیرا کې اوسېده ، ماته یې یو لیک راولېږه چې داسې یې پکې لیکلي وو:

(باید درته ووایم چې ما ددې لپاره په SINGAPORE Herald ورځپاڼه کې پانګونه وکړه چې ما مخکې د ورځپاڼه لیکنې په برخه کې دنده لرله او معتقد یم چې سېنګاپور هغه هېواد دی چې هلته زما پانګونه خوندي ده...

زه زوړ شوی وم او فکر مې وکړ له تقاعدۍ نه مخکې پدې برخه کې په پانګونې سره په هیر الډ ځانته کافي معاش لاسه راوړم. هغه خپله برنامه کې توضیح نکړه چې څنګه یې له پانګونې مخکې پدې برخه کې زه خبر نه کړم او زما د اجازې او ملاتړ په لټه کې هم نشو.

ورځپاڼې او نشرات یې له شک پرته د یوه هېواد په سیاستونو باندې اغېزمن ثابتېدای شي. کله چې په ۲۰ کلونو کې یو بل بهرنی ورځپاڼه لیکوونکی د ټامسن په نوم چې د ورځپاڼه لیکنې یو فعال و ، غوښتل یې چې په سېنګاپور کې یوه ورځپاڼه پیل کړي، ددې کار د ترسره کولو نه مخکې زما خواته راغی او را څخه یې مشوره وغوښته. ما ورته مشوره ورکړه چې دا کار ونکړي، ځکه چې نه مې غوښتل هغه بهرنی چې دلته کومه ریښه نلري زموږ سیاسي اجنډا تعین کړي.

پداسې حال کې چې د هیرالډ خزانه مخ په تشېدو وه، د آوسیان په نوم یوه هانکانګي ورځپاڼه لیکوونکې مېرمن چېد او کاو خور وه یوه

(c) ketabton.com: The Digital Library

جدي سوداګره په نظر راتلله، په تاکيدي ډول يې ۵۰۰۰۰۰ ډالرور سره د ورځپاڼې ژغورنې ته زړه ښه کړ.

دې ښځې هغه سندونه چې پيسې يې ورکړې وې راته وښودلې، خو دا سند يې نه درلود چې هغه ددې ورځپاڼې شريکه ده که سهمداره. له هغې څخه مې وپوښتل چې ايا هوډ لري چې نورې پيسې هم ورځپاڼې ته ورکړي؛ ځواب يې راکړ چې نه، او ژر يې سېنګاپور پرېښود او هانکانګ ته لاړه. د اسيا د مطبوعاتو بنسټ (press foundation of ASIA) چې د مطبوعاتو نړيوال انستيتيوټ سره همکاو، اعلاميه يې صادره کړه او له ما څخه يې وغوښتل چې د ورځپاڼې د نشراتو جواز فسخ نکړم. پدې اعلاميه کې زما څخه غوښتل شوي و چې د ای پی ای کلنۍ غونډه کې وينا وکړم. مخکې له دې چې په نوموړې کلنۍ غونډه کې د ګډون په موخه هلسنکي ته لاړ شم، د سېنګاپور هيرالډ ورځپاڼې جواز مې فسخ او باطل اعلان کړ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ټولیزې رسنۍ

په یاده شوې کلنۍ غونډه کې که ما ګډون نه وی کړی نو اټکل کېده چې ګډونوالو د سینګاپور پرضد یو پربکړه لیک تصویبوه. په هغه بیانیه کې چې وړاندې مې کړه موضوع مې په نوې ډیموکراسۍ کې د رسنیو د رول په اړوند وه، پدې بیانیه کې مې ګډونوالو ته وویل زموږ اړتیا رسنیو ته داوه چې هغه کولتوري او فرهنګي ارزښتونه چې زموږ په ښوونځیو او پوهنتونونو کې تدریسېږي تقویت کړو، نه دا چې نور یې هم ضعیفه کړو.

ټولیزې رسنۍ کولای شي داسې یوه روحیه جوړه کړي چې د هغې پر اساس خلک د پوهې، مهارتونو او هغو کاري ډیسپلینونو په ترلاسه کولو کې چې په پرمختللو هېوادونو کې مروج وي وهڅېږي. له دې څېزونو پرته موږ هېڅکله نشو کولای چې د خپلو خلکو د ژوند سطحه پورته کړو.

پدې بیانیه کې، سربېره پردې مې زیاته کړه چې په سینګاپور کې څرنګه مطبوعاتي راپورونه او انځورونه، په داسې یو هېواد کې چې د نژادونو، ژبو، کولتورونو او مختلفو مذهبونو څخه جوړ یو هېواد چې د ستونزو او ان وژنو سبب شوي وو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پدې اړوند مې له دوو مشخصو بېلګو څخه يادونه وکړه، په لومړۍ بېلګه کې مې هغو شورشونو ته نغوته وکړه چې په ۱۹۵۰ کال کې رامنځته شوه او د (ځنګلي جنۍ) د جنجالونو په نوم يې شهرت درلود. دې راپورونو ته د سېنګاپور ستېنډرډ ورځپاڼې لمنه وهله او پکې بار بار چاپېدل، پدې راپور کې يوه هالنډي جنۍ چې د خپلې ماليزيايي تورۍ سره مسلمانه شوې وه، د حضرت مريم مجسمې سره يې کونډه وهلې وه.

دې چارې د ډېرو احساسات راوپارول او د په واټونو کې د لاريونونو سبب شول، وروسته په ۱۹۶۴ کال کې د چيني ضد شورشونه د حضرت محمد صلي الله عليه وسلم د مولود په ورځ ترسره شول. دا شورشونه په يوې ورځپاڼه کې د ناسمو راپورونو دمکررو په پايله کې ترسره شول. چې د هغوی پر اساس اکثريتو چينايانو په اقليت ماليزيايانو ظلم کاوه، د ماليزيايي ډلې دا ناسم اخبار خلک شورش ته وهڅول.

حاضرينو ته مې وويل، زه پدې عقيده نه يم چې د ورځپاڼې خاوند هرڅه وغواړي خپاره يې کړي. د ورځپاڼې د امتياز خاوند او ژورنالېستان يې هغه څوک نه دي چې د د وزيرانو په څېر د خلکو په رايه انتخاب شوي وي. کنفرانس ته زما اخري پيغام دا و چې:

د مطبوعاتو او د خبري رسنيو ازادي بايد د سېنګاپور د انتخابي حکومت د اساسي اړتياوو تابع وي، د پاروونکو پوښتنو په ځواب

(c) ketabton.com: The Digital Library

کې مې په ټول قاطعیت سره مې ادب او نزاکتونه وساتل. څو کاله وروسته مو یو قانون تصویب کړ چې پر بنسټ یې هیڅ څوک حق نلري د یوې ورځپاڼې د عادي ونډو درې سلنې نه زیاته برخه ولري. په ضمن کې پدې قانون کې د ونډو ځانګړې کټګوري مو رامنځته کړه، چې د ونډو د مدیریت په نوم یادېده. د مطبوعاتو وزیر پدې اړه د پرېکړې واک درلود چې څوک به د ونډو مدیریت کې وي. هغه دا ونډې څلورو سیمه ییزو بانکونو ته ورکړې، دې بانکونو سېنګاپوري مالکیت درلود. دې ونډه والو په سیاسي لحاظ بې پلوه دریځ نیوه او د خپلو شخصي ګټو لپاره اقتصادي ثبات او ودې ملاتړ کاوه.

زه د هغه سیاست چې غربي نړۍ یې د رسنیو په برخه کې کوي پلوی نه یم. هغه سیاست چې برجسته او شتمن د رسنیو خاوندان چې هرڅه یې زړه وي که له حقیقت څخه هم لرې وي، خپاره یې کړي، ددې پلوی نه یم. په ۱۹۸۰ کال کې یو شمېر انګلیسي ژبي نشرات چې د غربیانو په لاس کې وو، د ملاحظې وړ ډېر شو.

په ښوونځیو کې د انګلیسي تدریس په پایله کې، هغه خلک چې انګلیسي اخبار یې لوسته یا یې انګلیسي سره لېوالتیا لرله، مخ په ډېرېدو وو. موږ کمونیستي نشرات تل بند کړیدي، هېڅ انګلیسي ژبې رسنۍ او یا کوم بهرني رسنیز سازمان پدې اړوند کومه نیوکه نه ده کړې. موږ هېڅ کومه غربي ورځپاڼه نده تړلې، دې ورځپاڼو کله چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

زموږ په اړه تورونه لګولي دي يا يې ناسم معلومات خپاره کړيدي، هېڅ کله يې موږ ته دا حق نه دی راکړی چې د دوی د ناسمو معلوماتو او تورونو په اړه ځواب ووايو.

په کال ۱۹۸۶ کال کې مو پرېکړه وکړه چې داسې يو قانون تصويب کړو چې په هغه کې د هغه ورځپاڼو وېش او پلور محدود شي چې د سېنګاپور په کورني سياست کې مداخله کوي. پدې قانون کې د يو معيار داو چې د تشخيص لپاره (د سېنګاپور په کورنيو چارو کې لاسوهنه) دا وه چې ايا د سېنګاپور په اړه که کومه ورځپاڼه ناسم راپور خپروي، حاضره ده چې زموږ ځواب يا سپيناوی هم خپور کړي ، که نه! نو موږ دا ډول ورځپاڼې ونه ترلې خو تيراژ مو ورته محدود کړ.

هغه چا چې ددې محدوديت په پايله کې نو موړې ورځپاڼه نشو ترلاسه کولی نو کاپي يا د فکس له لارې به يې ترلاسه کوله چې دې چارې ددوی په اعلاناتو باندې ناوړه اغېز وکړ، خو د هغوی د راپورونو د خپرولو خنډ نه ګرځېد.

په پايله کې دې ورځپاڼې والا نشو ويلی چې موږ ددوی د راپورونو څخه وېره لرو، لومړنی خپرونه چې دا قانون يې تر خپو لاندې کړ، د Time په نوم يوه امريکايي اونيزه مجله وه. د ۱۹۸۶ کال د اکتوبر په مياشت کې د ولسي جرګې يو وکيل چې د حکومت مخالف و د قرضه

(c) ketabton.com: The Digital Library

ورکوونکو د پیسو د غلا په تور او د ناسمو معلوماتو او اسنادو په وړاندې کولو سره د سینګاپور د محاکمو لخوا مجرم و پېژندل شو.

زما مطبوعاتي سکرتر یو مکتوب مجلې ته ولېږه او په هغه کې د دریو فاحشو غلطیو چې په راپور کې وې اصلاح شوې. مجلې د مکتوب له چاپ څخه سرغړونه وکړه او پرځای یې دوه متنونه وړاندیز کړل چې د مطلب مانا یې تغیروله.

زما مطبوعاتي سکرتر غوښتل چې لیک یې له ایډیټ پرته خپور شي. کله چې مجلې بیا هم دده غوښتنې ته منفي ځواب ورکړ. د مجلې تیراژ مو له ۱۸۰۰۰ څخه تر ۹۰۰۰ پورې او پاتې ۲۰۰۰ کاپیو ته راټیټ کړ. له دې اقدام څخه وروسته، د ټایم مجلې زموږ ځواب د بشپړ متن سره چاپ او خپور کړ.

اته میاشتې وروسته، هغه محدودیت چې پر مجله مو لګولی و، مرتفع کړ. د اسیاسي وال سټریټ ژورنال ورځپاڼې په ۱۹۸۲ کال د ډسمبر په میاشت کې زموږ د ثانوي ونډو بازار په اړه یو دروغجن راپور خپور کړ. پدې راپور کې ادعا شوې وه چې دولت دا بازار ددې لپاره رامنځه کړی چې په هغه کې د هغو دولتي شرکتونو ونډې چې د سقوط په حالت کې وي پر ښاریانو خرڅ کړي.

د سینګاپور پولي ادارې ددې بې ځایه تورونو په اړه یو لیک د ورځپاڼې ادارې ته ولېږه، ورځپاڼې نه یوازې دا چې زموږ لیک خپور

(c) ketabton.com: The Digital Library

نکړ، بلکې ادعا يې وکړه چې دا سې يوه کمپنۍ شته ده او زموږ مکتوب د ورځپاڼې شهرت ته صدمه رسولې. دې ادارې يوه بل ليک د ورځپاڼې ادارې ته واستوه او په هغه کې يې د ورځپاڼې تيروتنو ته ايشاره کړې او هيله يې وکړه چې هغه کوم مطلب و چې د ورځپاڼې شهرت او باور ته يې زيان اړولی؟ هيله مو وکړه چې ورځپانه دې زموږ مکتوب خپور کړي.

ترڅو لوستوونکي خپله قضاوت وکړي، خو ورځپاڼې د سقوط په حال کې د دولتي شرکت نوم ذکر نکړ او څرګنده يې نکړه چې کومې برخې ددوی ورځپاڼې باور او شهرت ته زيان اړولی دی.

په ۱۹۸۷ کال د فبروری د اسيايي وال سټريټ ژورنال ورځپاڼې تيراژ له ۵۰۰۰ څخه ۴۰۰ ته راټيټ کړ او هغه مکتوبونه چې د سنګاپور پولي ادارې او ورځپاڼې ترمنځ رد اوبدل شوي وو خپاره کړه. موږ د هغه ورځپاڼه ليکوونکی چې د جنجال سبب شوی و بلنه ورکړه چې د حثيت د زيانمنېدو لپاره يې موږ محکمې مېز ته راوکاږي خو هغه دا کار ونکړ.

په تعجب سره مې واورېده چې د متحده ايالاتو د بهرنيو چارو وزارت وياند څنګه چې د خپله ورځپاڼې پواسطه راپور ورکړی شوی و. پدې اړه چې موږ د وال سټريټ ژورنال تيراژ راښکته کړی و، پدې سره يې خپګان څرګند کړ. زموږ د بهرنيو چارو وزارت د متحده ايالاتو د بهرنيو چارو وزارت ترڅو د هغه راپور چې د وال سټريټ ژورنال

(c) ketabton.com: The Digital Library

خپور کړی و، تایید کړي، ځکه که دا څرګندونې که رېښتیا هم شوې وي نو په ښکاره د سينګاپور په کورنيو چارو کې لاسوهنه ده.

د متحده ایالاتو د بهرنیو چارو وزارت زموږ پوښتنې ته ځواب وویل او زیاته یې کړه چې پدې اړوند له هېڅ کوم خوا پلوي نه کوي او خپله بې پرېتوب ساتي. په یوه بل لیک کې مې د امریکا متحده ایالتو د بهرنیو چارو وزارت څخه مې وپوښتل دبې پرېتوب اصل په پام سره ایا حاضر به شي چې د وال سټریټ ژورنال سره زموږ د تبادله شوو مکتوبونو د خپرواي په اړه تاسف ښکاره کړي. د بهرنیو چارو وزارت بیا بیا دا ویلي چې له هېڅ کومې ډلې پلوي نه کوي.

خو د هغه دایمي ژمنې په اړه چې د وینا د خپلواکۍ په اړه یې لري، دا بیان په دې مانا وه چې مطبوعات د نشراتو په برخه کې چې څه خپروي ازاد دي. په که څه دا چاره غیر مسوولانه او یو طرفه په نظر راتله، زموږ د بهرنیو چارو وزارت وویل چې موږ اړ نه یو چې د امریکا د مطبوعاتو له قانون څخه پیروي وکړو.

زموږ د بهرنیو چارو وزارت په مکتوب کې زیات شوي وو چې، سینګاپور خپل قوانین لري او دا حق خپل ځان ته خوندي کوي چې ناسمو او ګمراه کوونکو راپورونو ته ځواب ووایي. په مکتوب کې

(c) ketabton.com: The Digital Library

ذکر شوي وو چې بهرني مطبوعات په سينګاپور کې د وېش او نشر (حق) نلري.

موږ دا امتياز د هغو شرايطو پر بنسټ ورکوو چې موږ ووضع کړيدي. د متحده ايالاتو د بهرنيو چارو وزارت دې مکتوبونو ته ځواب ونه ويل. دوه اونۍ وروسته وال ستريټ ژورنال يو مکتوب د اړيکو او اطلاعاتو وزارت ته راولېږه او په هغه کې يې د دې اجازه غوښتې وه ترڅو ورځپاڼه هغو ګډونوالو ته وړيا ووېشي چې په ورځپاڼه کې يې ګډون کړی و خو د تيراژ د کمښت له امله ورته ورځپاڼه نه ده رسېدلې.

په مکتوب کې راغلي و، چې ورځپاڼه حاضره ده هغه سوداګرو ته وړيا ووېشي چې د ورځپاڼې د نه رسېدو له امله يې شکايت کاوه، وزارت له دې وړانديز سره پدې شرط هوکړه وکړه چې سوداګريزې خبرتياوې به ترې باسي. ورځپاڼې زموږ د اوړانديز ونه مانه او ټينګار يې کاوه چې خبرتياوې يې عمده برخه ده او پرته له دې به ورځپاڼه د ډېرو ستونزو سره مخ شي.

موږ وړانديز وکړ چې هغه لګښت چې د خبرتياوو د نه خپراوي په برخه کې وي موږ يې پرغاړه اخلو. ورځپاڼې زموږ د اوړانديز هم رد کړ، په ځواب کې مو وليکل: تاسو پدې اړه لېوالتيا نه لرئ چې خلک د اعلاناتو له لارې د سوداګرۍ په اړه معلومات ترلاسه کړي، بلکې موخه مو داده چې د اعلانونو له لارې پيسې وګټئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ۱۹۸۷ په سپتمبر کې د ایشیا ویک په نوم امریکایي خپرونې موږ هېڅ وګڼلو او یو ناوړه عمل یې ترسره کړ.

قضیه داسې وه چې زموږ د کورنیو چارو وزیر مطبوعاتي سکرتر یو مکتوب د خپرونې دفتر ته استولی یې وه او په هغه کې یې د هغه ناسم مطلب په اړه ایشاره کړې وه چې په مجله کې خپور شوی و، ایشیا ویک مجلې د دې لیک ځینې برخې د (حقایقو د مسخې) تر سرلیک لاندې خپور کړ. ورځپاڼې نه یوازې دا چې د لیک ځینې برخې لرې کړې وې بلکې له ۴۷۰ څخه ډېرې کلمې یې له ځانه اضافه کړې وې او لیک یې دوه برابره کړی و.

پره له دې چې د سکرتر هوکړه ترلاسه کړي، یا د موضوع د تحریف په اړه لوستوونکو ته افشا کړي. سکرتر یو احتجاجیه لیک ولېږه او په هغه کې یې غوښتي و چې مجله د هغه ټول اصلي لیک او نرې راتلونکې لیکنې له کموالي او زیاتوالي نه پرته چاپ کړي.

ایشیا ویک له دې کار څخه سرغړونه وکړه. موږ د مجلې تیراژ له ۱۱،۰۰۰ څخه تر ۵۰۰ کاپیو پورې کمې کړې. یوه میاشت وروسته، مجلې زموږ لیکونه له ایډېټ پرته خپاره کړل او موږ هغه بندیز چې پرې لګولی مو و یو کال وروسته لرې کړ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

فیلیپیني رسنۍ

له دې نه وړاندې چې زموږ ستونزه د وال سټریټ ژورنال سره حل شي، راته بلنه راکړل شوه ترڅو په واشنګټن کې د ورځپاڼو د مدیرانو په ټولنه کې چې په ۱۹۸۸ کال د اپرېل په میاشت کې جوړېده وینا وکړم.

بلنه مې ومنله. په یاده غونډه کې مې د خپرو پرمهال یوه جمله اقتباس کړه چې متحده ایالاتو د بهرنیو چارو وزارت د یوه مامور په خاطراتو (یادیزو) کې داسې لیکل شوي وو:

هغه ځای کې چې رسنۍ خپلواکې دي، د مسوولو او نامسوولو مطبوعاتو تفکیک ګران کار دی. ما دې مطلب په ځرګندولو سره زیاته کړه هغه موډل چې په متحده ایالاتو کې حاکم دی د نړیوال باور ځخه برخمن نه دی. د بېلګې په توګه، دفیلیپین رسنۍ د امریکا پر موډل ولاړې وې او د ټولو ازادیو ځخه برخمنې دي.

خو دا مطبوعات د فیلیپین د خلکو پروړاندې ناکامې وې. یو اړخیزه او ناخپلواکه رسنیو ددې سبب شوې وې چې د فیلیپین سیاستوال د هغه هېواد د مطبوعاتو بازار بدتر او پخپلو لاسوهنو مبتذله کړي او د خلکو افکار مغشوش کړي. چې خلک پدې پوه نشي چې د هېواد لوړې ګټې یې په څه کې نغښتي دي.

پدې وینا کې ما په یوه نوې مخ پر ودې ټولنه کې د مطبوعاتو پر رول خپل دریځ روښانه کړ. زما په اند د سېنګاپور کورنۍ مناظره خپله د

(c) ketabton.com: The Digital Library

سـېنګاپور خلکـو پـورې اړه لـري او بايـد وي هم. مـوږ امريکـايي ورځپاڼه ليکوونکي په دې توګه په سېنګاپور کې منو چې سېنګاپور خپلو هېوادوالو ته ور وپېژني.

مـوږ د امريکـايي ورځپـاڼو خـرڅلاو تـه پـدې شـرط اجـازه ورکـوو چـې وپـوهېږو هغـوی زمـوږ پـه اړه څـه لـولي. خـو مـوږ هغـوی تـه اجـازه نـه ورکـوو چې کوم رول چې پـه امريکـا کې لوبـوي دلتـه يې هـم ولوبـوي. يانې موږ هغوی ته اجازه نه ورکوو چې د حکومت کړنو څارنه وکړي.

هـېڅ بهرنـي ټلوېزيـون پـه سـېنګاپور کـې د خپرونـو د خپـرواي غوښـتونکي شـوي نـه و. حقيقـت دادی چـې د امريکـا د اړيکـو او ارتباطـاتو فـدرال کمېسـيون لـه **۲۵** سـلنه څخـه د زيـاتو راډيـو ټلوېزيونونو ته پخپل هېواد کې د نشراتو اجازه نه وه ورکړې.

ددې کمېسيون د قوانينو پر بنسټ، يوازې امريکايان کولای شي هغه سوداګري چې د امريکـا د خلکـو پـر عامـه ذهنونو اغېـز کـوي تـر خپلې ولکې لاندې راولي.

همدا سبب و چې روپرټ مرداک پـه **۱۹۸۵** کـال کې مجبور شو چې د خپلواکو ټلوېزيونونو د اخيستلو څخه مخکې لومړی د متحده ايالاتـو تابعيت واخلي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مننه او کور ودانی

د افغانستان ملي تحریک د هېواد پال او فرهنګپال شخصیت ښاغلي (محمود کرزي) څخه د زړه له تله مننه کوي چې د دې اثر چاپ ته یې اوږه ورکړه. ملي تحریک ویاړي چې د علمي اثارو د چاپ لړۍ یې پیل کړې ده. دا لړۍ به دوام لري. موږ له ټولو درنو هېوادوالو څخه په خورا درنښت هیله کوو چې په خپل معنوي او مادي وس د کتابونو د چاپ دا لړۍ لا پسې وغځوي.

یو ځل بیا د دې اثر له ژباړن او چاپوونکي څخه د زړه له تله مننه کوو چې د دې اثر د ژباړلو او چاپولو جوګه شول.

په فرهنګي مینه

د افغانستان ملي تحریک

(c) ketabton.com: The Digital Library

د لیکوال چاپ شوي اثار:

ورزش

ننګیالی د زماني خوشال خټک یم

ما لا ګل بوی کړی نه و

ځوانان د انټرنیټ په زمانه کې

زهر او اوبه

د سینګاپور داستان

ناچاپ اثار:

د ماشوم اروا پوهنه

د حافظې تقویت

نثر څنګه ولیکو

د خپرونو لړ: ٦٠

د افغانستان ملي تحریک

www.melitahrik.com

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library